

KANSA TAISTELI

- miehet kertovat

N:o 10 1958

VAURASTU VOIMISTU

talleta

työsi

tulokset

*Prof. Wäinö Aaltonen veistos
"Jälleenrakentajat" Yhdyspankin pääkonttorissa*

YHDYSPANKKI

No 10

15. 10. 1958

2. vuosikerta

KANSA TAISTELI

– miehet kertovat

KERTOMUKSIA SOTIEMME TAPAHTUMISTA

PÄÄTOIMITTAJA: Kenraaliluutnantti A. Blick. TOIMITUSKUNTA: Puheenjohtaja kenraaliluutnantti K. L. Oesch, jäsenet kenraalimajuri Verner Gustafsson, kenraalimajuri R. Lagus, kontra-amiraali S. Sundman, eversti L. Harvila, eversti B. Ikonen, eversti E. Kuussaari, eversti G. Magnusson, eversti Valo Nihtilä, eversti U. A. Tähtinen, varatuomari Julius Lagus, vääpeli G. Lehti. TOIMITUS: Päätoimittaja Munkkiniemi, Dosentintie 2, puh. 482050, toimittajat Simonk. 12 A 4, puh. 662696. KONTTORI: Helsinki, Korkeavuorenkatu 28. Puhelimet: tilaukset 19367, levikinhuolto 622271. Postisiirtotili n:o 94941. KUSTANTAJA: Sanoma Osakeyhtiö.

LMESTYY VUONNA 1958 12 NUMEROA, JOISTA 2 KAKSOISNUMERONA. TILAUSHINTA 600 MK

YRJÖ HELKIO

"Kenttäammuntaa"

Viitavaaralla

– Sie vaa raksuttelit, myö kuulostettii. Mihi ast hyö ol jo ehtint? Ka, tuolba hyö makkaat... Olet sie heiät kaik töl-lönnny?

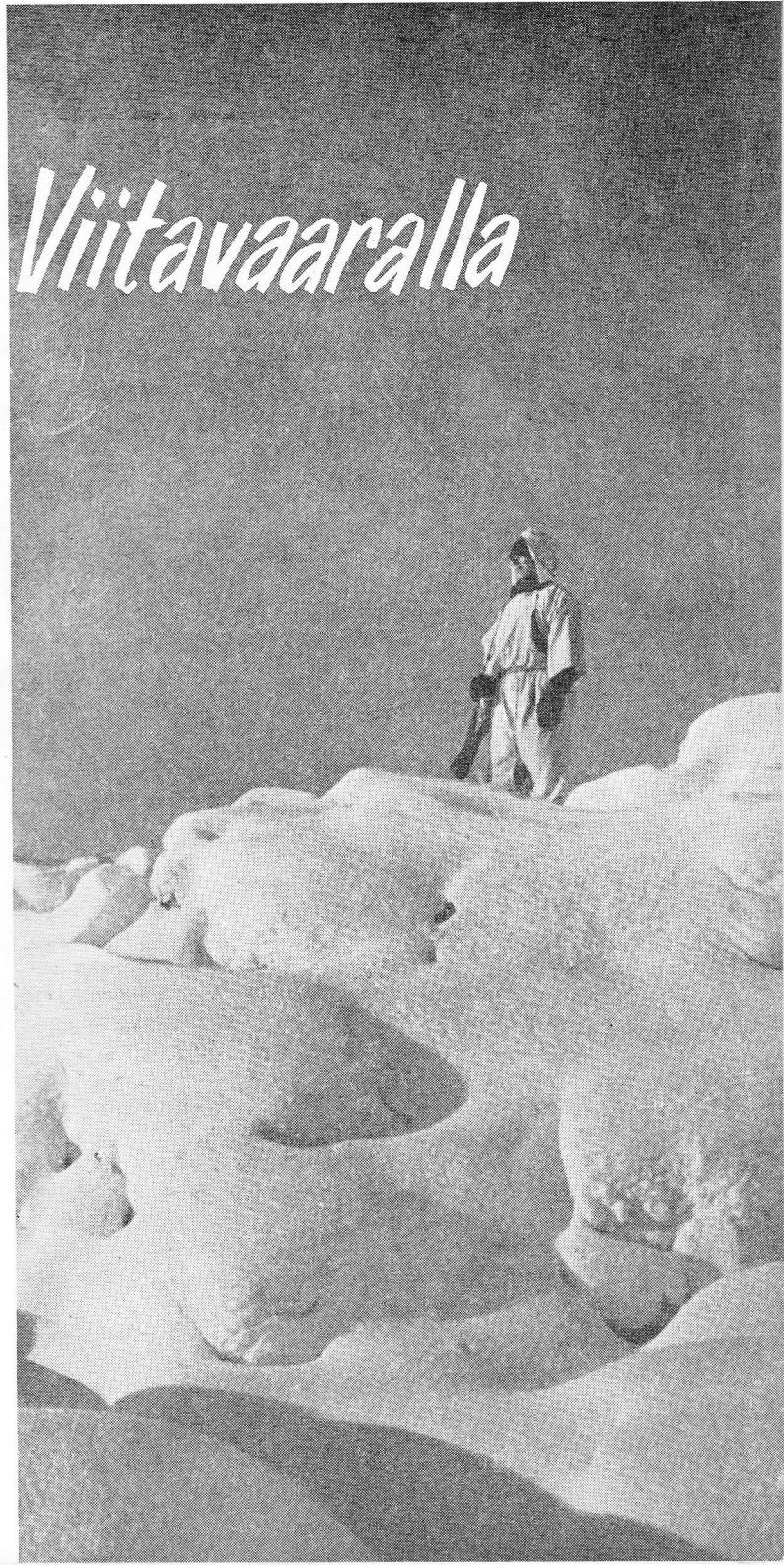
Er.P 9 oli ollut lepovuorossa Ägläjärven etelärannan männikössä ja lähti, mikäli ajanlaskuni pitää paikkansa, tammikuun 3. ja 4. päivien välisenä yönä 1940 liikkeelle ja uusiin taisteluihin. Tavoitteenamme oli Viitavaara Aittojoen varrella.

Ägläjärven kovat päivät ja yöt koettuamme moni lienee ajatellut, että vaikeampaa tuskin voi tulla, mutta Viitavaara riisui pian sellaiset haaveet mielestämme.

Aamun sarastaessa pääsimme perille Länsi-Viitavaarassa ennestään olevien joukkojen keskuuteen ja samalla etulinjan paineeseen. Parin-kolmenkymmenen miehen vahvuinen vihollispartio seikkaili parastaikaa pataljoonan telttä-alueella. Melko häikäilemätöntä tiedustelua, eikä heitä tältä retkeltä montakaan takaisin palaamaan päästetty. Mutta jos palasi yksikin, niin arvokkaita tietoja tietenkin vei, ehkäpä sellaisenkin uutisen, että uusia joukkoja tuli juuri metsätien täydeltä suomalaisten vahvistukseksi. Viitavaaran etuvartiokomppanioita vaihdetaan varmasti saman tien, joten tykistö sai määräyksen vaikeuttaa tätä toimenpidettä parhaansa mukaan. Niinpä oli taipaleemme Itä-Viitavaaralle kaikkea muuta kuin miellyttävä.

Ellen olisi välirauhan aikana lukenut Lauri Leikkosen kirjaa "Tolvajärveltä Kollaanjoelle", en tie-

Odottaa, mutta ei toivoisi saapuvaksi

tenut tarkemmin pataljoonamme päällystää ja miehistää, mutta tällaiseen tutustumiseen ei vasta hyökkäysvaiheeseen täydennysmiehenä mukaan tulleella ollut jäänyt riittävästi aikaa. Ainoa, minkä tiesin hallitsevani hyvin, oli jalkaväen aseiden käyttö, ja siksi tulikin päätavoitteekseni ja karneaksi johtotähdeksi Ägljärven raakojen lopputaistelujen erityisesti kiihdyttämä pyrkimys kasvattaa mahdollisimman suureksi tiliäni vihollismiesten saattamiseksi pois pelistä lähinnä kiväärinlaukauksin. Takanaani oli 15-vuotinen ampumaurheilijan ja -kilpailijan kokemus sekä, mestaritason saavuttamisen jälkeen, erikoistuminen kenttä- ja maastoammunnoissa. En jättäisi taitoani käyttämättä minään silmänräpäyksenä enkä ujostelisi viekkaimmankaan salakytän asennetta, oli se sitten vaikka miten epäurheilijamaista. Nyt oli kysymys omasta maasta ja sen puolustamisesta, jolloin jokaisen vihollisen kaatuminen helpottaa meitä ylivoimaisen raskaassa taistelussamme.

Tällaisin ajatuksin marssin komppaniiani kärjessä Itä-Viitavaaraa kohti räiskyvien kranaattien saatellessa meitä koko sen kilometrin tai parin mittaisen taipaleen, mikä erotti Viitavaarat toisistaan.

täisi Viitavaarojen "strategisesta merkityksestä" paljoakaan. Oman käsitykseni mukaan Viitavaara oli vain perin kova paikka, vaikeasti hallussa pidettävä puolustuslinja, ja Itä-Viitavaara todellinen surmanloukku, oka ja pistin vahvan vihollisen kupeessa, jota se ei "antanut anteeksi". Joskus nousi mieleen epäily, että paikan itsepäinen ja perin kalliiksi tullut hallussapito oli suomalaista jääräpäisyyttä niissä merkeissä, että mikä on saatu, sitä ei luovuteta, maksoi mitä maksoi.

Lutnantti Ikosen joukkue, johon joukkueen varajohtajana kuului, oli muodostettu Suojärven seudun pojista, länsisuomalaiselle jo murteenkin puolesta varsin vieraista miehistä, joiden kanssa ei koko aikana tullut sellaista yhteishenkeä, mitä toivoin ja pidin välttämättömänä. Olisi ollut eduksi, jos olisin tuntenut seutua ja paikallista elämää paremmin, samaten olisi ollut hyvä, jos olisin tun-

Er.P 10 lienee ollut meidän edeltäjänämme etuvartiostasemassa ja se oli hoitanut osuutensa kokevasti ja kovaotteisesti. Illan lähestyessä se suoritti muutamia äkäisiä hyökkäyksiä ja ajoi raskaita tappioita kärsineet vihollisosastot yöksi "kotiinsa". Juuri hämärän tullessa suoritettiin joukkojen vaihto. Näihin aikoihin vaikenivat jo taistelun äänet joka puolella, ja lutnantti Vesterisen päällikkyydessä oleva komppaniamme sai mennä aseisiin kaikessa rauhassa.

Etuvartiopaikan keskeisimpänä kohtana oli matalahkon Viitavaaran laella sijaitseva taloraunio, metsäntartijan poltetun asunnon kivijalka, jonka vasemmalla puolella oli asemapaikkoja kahden riukuaidan välisessä kujassa ja oikealla samanlaisia matalan kiviaidan takana. Minä sain oikean sivustan miehittämiseen viisi kiväärimestä ja yhden pikakiväärin, joka määrä oli varsin vähäinen kaistan

leveyteen nähden. Päivän lopputaistelut olivat kai kuitenkin sujuneet sillä mallilla, että vihollisen ei uskottu uudistavan hyökkäyksiään aivan ensi tilassa.

Joukkueessamme oli tehty vaihdoksia. Kuudesta ketjussa olevasta miehestä tunsin ennestään vain pari. Aikaisemmin olin kuullut, että paras mieheni, alikersantti Pesonenkin, oli otettu toiseen joukkueeseen ja tilalle oli tullut alikersantti, jonka nimeä en muista, — Beljuskin tai Putilin, — joka ei vastannut Pesosta missään suhteessa. Pojat menivät heti makuulle edellisten jättämiin ”lämpimiin” kuoppiin ja tulivat pian niin hiljaisiksi, että pelkäsinkin heidän paleltumistaan. Talvisodan pakkanaan alkoi juuri näinä tunteina laskea siihen tunnettuun alle 40 asteen tasoon, missä se sitten pysyikin kauan ja tasaisesti. Kävin koputtelemassa ja puhuttelemassa poikiani heidän hereillä pysyttämisekseen.

Uneliaaseen tilanteeseen tuli sitten äkkiä piristystä. Edestämme, illan pimentästä metsästä, alkoi kuulua epämääräisiä ääniä ja hälinää. Äänet vahvistuivat asteittain ja pian eroitimme, että jokin melkoisen lukuisa ja perin puhelias vihollismuodostelma oli tulossa meitä kohti. Hyökkäysaaltoa ounastellen miehet kopeloivat kiväärejäan ja olivat jo täydessä tärinätilassa. Pian päädyimme kuitenkin sellaiseen käsitykseen, että kysymyksessä oli eksynyt porukka, joka ei tiennyt minne suunnitautua. Asetuimme kaiken varalta täyteen valmiuteen. Otin pikakiväärin omaan käyttööni ja sanoin pojille: — Päästetään ne aivan lähelle, — ampukaa vasta sitten, kun minä aloitan.

Tapaus ei kuitenkaan mennyt, kuten olin ajatellut. Kun palpattavan porukan suuruus rupesi puiden lomissa kuulostamaan liialta, eivät pojat maltaneet odottaa tehokasta etäisyyttä. Kuusi kivääriä kimahti melkein heti, kun tummaa rupesi näkymään,

ja sitten minäkin kiirehdin päristelemään automaattiani joukkoon. — Jos olisitte tehneet kuten sanoin, ei yksikään olisi päässyt pakoon, mutta hyvä näinkin, minä puhelin pojille.

— Hyvä näi, oikein hyvä! Myö alle jäimmä, jos tossuniegat ääreh päästimmä, kuului arvio ketjusta.

Tuli yö. Jokin hiljainen risahdus kuului pakkas-kuulaasta metsästä, mutta etäämpää kantautui korviini kiihkeän puuhailun ääniä, telaketjujen kalinaa, moottorien jatkuvaa surinaa, vararöimistä ja kirveiden kalkatusta ja silloin tällöin matalaäänisen signaalitorven hätyyttävän tuntuista tuututtamista. Mitähän mikin ääni tarkoittanee? Kiirettä pidetään, hosutaan ja hoputetaan, varustaudutaan ja valmistellaan . . .

Mieli apeana ja katkerana kuuntelin yön ääniä. Vihollinen siellä tallaa Suomen maata, varustautuu öin ja päivin, puretuu kynsin ja hampain Suomen kamaraan ja suunnittelee parastaikaa ties kuinka juonikkaita tekoja meidänkin päämme menoksi. Ei puhettakaan siitä, että vetäytyisi jo omille maille, maailman laveimmille laiturille. Ei ihme, että katkeruus ja koston ajatus täytti suomalaisen mielen.

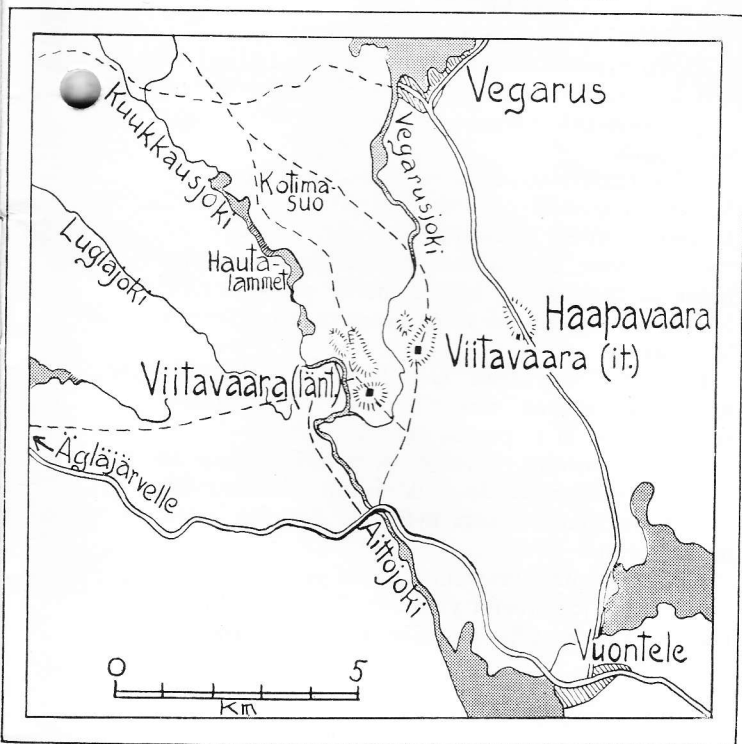
Tällaisia mietin yön hetkinä, ja korkealla kiiluvia tähtiä silmäillen lähetin ylhäisimpään esikuntaan lapsellisia rukouksia kuolemansäteitä suitsutavasta lentokoneesta, jolla saisin panna asiat kohdalleen tässä vääryyden maailmassa.

Ensimmäinen vartiovuoromme jäi yllättävän lyhyeksi. Joku muu yksikkö tuli asemiin, ja me saimme marssia läntiseen Viitavaaraan ja hakeutua teltoihin lepäämään. Mutta lepo jäi vielä lyhyemmäksi. Aamun koittaessa olimme kiivaan hälytyksen johdosta jälleen pikamarssilla itään päin. Luutnantti Ikonen totesi, että ”tilanne on kova!” Luutnantti Vesterinen sanoi puolestaan: — Tulipa kaunis sää!

Joukkueemme sai tänä päivänä asemapaikakseen aikaisemmin mainitsemani riukuaitojen muodostaman kujan talon kivijalasta vasemmalle. Tilanne ei perille päästyämme ollut vielä perin kova, koska saatoimme nousta asemiimme suoraan avointa rinnettä myöten kivijalan ohi ilman, että meitä olisi miltään taholta häiritty. Mäelle astellessamme näin, että sen koko länteen päin kallistuva rinne oli kuin linnoitusjärjestelmä, kaikenlaisia ”kahdenmaattavia” koloja ja kuoppia täynnään. On siinä mäessä ollut ottamista meikäläisillä. Tällä hetkellä se oli kokonaisuudessaan hallussamme. Talon kivijalassa oli konekivääri, jolla oli runsaasti ampuma-alaa joka puolelle. Suoraan sen edestä, talon kiviaidan takaa, avautui melkoinen suon näköinen aukea, siitä etuoikealla oli metsä kiinni kiviaidassa asti ja suoraan oikealla oli aukeata, varmaankin peltoa, kuten tulosuunnassammekin. Selvytyden vuoksi numeroin kaistat aloittaen omasta, vasemmalla olevasta alueestamme: Luutnantti Ikosen joukkueen asemat 1., konekivääriasema talonrauniossa 2., oikealla metsään ”nojaava” kiviaidan osa 3., takaoikealla oleva ”kakkoslinja” 4. ja Länsi-Viitavaaraan johtavan tien suunta teltoineen 5.

Miehittämämme kaista 1:sen etumaasto oli osittain sama kuin konekiväärinkin: verrattain kaus

Aittojoen—Viitavaaran taistelualueet Talvisodassa

avautuva, jonkin näreen kattama aukea, jonka kurissa pitäminen joukkueen voimin tulisi olemaan helppo tehtävä. Tällä kaistalla sattui tänä päivänä muuan "munaus". Mutta ei niin pahaa, ettei jotakin hyvääkin: kiväärillä ampumieni maalien luku lisääntyi tästä syystä entisestä kahdeksastatoista lähes viiteenkymmeneen.

Tilanteen alkamista odotellessamme selittelin miehilleni menettelytapoja, ampumasuuntia ym. sellaisia seikkoja, jotka oikeastaan olivat sinään päivän selviä. Sitten tuli komppanian lähetti kutsuamaan minua teltoille, jossa luutnantti Ikonen halusi tietoja tai aikoi antaa ohjeita, kuten lähetti selitti. Jätin joukkueen alikersantti B:n komenttoon ja juoksin alas notkoon, jossa kerroin, että kaistallamme ei ole tapahtunut mitään mainittavaa. Luutnantti Ikonen oli sitä mieltä, että pian varmasti tapahtuu, ja kehoitti olemaan valmiina pahimpaan.

En tiedä, mistä luutnantti avistuksensa sai, mutta todeksi ne kohta osoittautuivat. Olin jäänyt teltojen kohdalle syömään ja tässä puuhassa ollessani luutnantti Ikonen tuli takaisin mäeltä, jolle hänellä välin oli pistäytynyt. Samassa koko oikea sivusta alkoi paukkua vallan vimmatusti. Konekiväärimme syyti kivijalasta sarjojaan yleiseen meteliin, — pitkiä päästelikin. "Kova tilanne" oli alkanut varsin äkillisesti. 3:nella kaistalla vihollinen pääsi metsän suojassa niin lähelle, että ketjumme muutti siltä kohdalta nopeasti paikkaa 4:n aseisiin. Vihollinen eteni 3. ja 4:n puoliväliin ja alkoi ampua metsästä lukuisilla konetuliaseilla talonrauniota kohti, joka oli varmasti rynnistyksen ensimmäinen tavoite. Koko mellakka oli revennyt suureksi muutaman minuutin aikana. Kun luutnantti Ikonen hie-man huohottaen tuli vastaan minun kiirehtiessäni omalle kaistalleni, oli hänellä huono uutinen:

— Lähetti kertoi, että joukkueemme on jättänyt asemansa eikä vasemalla sivustalla ole nyt ketään. Etsikää nopeasti joukkueenne ja viekää se takaisin paikoilleen, siellä voi muuten ruveta käymään hullusti. Konekiväärillämme kuuluu olevan täysi työ.

Olin jo ihmeteltyt, kun ei vasemmalta ruvennut kuulumaan ampumista, mutta oletin, että siellä ei ole ehkä näkynyt vielä mitään ammuttavaa. Ei vilitähtänyt mieleenkään, että sieltä olisi lähdetty pois ja jätetty kaista kylmilleen ilman muuta. Mikä kumman syy tällaiseen...?

Juoksin ensin notkossa olevaa polkua suoraan vasemmalle ja rupesin sitten nousemaan rinteeseen talonraunioiden kohdalla. Jostakin vasemmalta tuli perääni lähetin toimessa oleva sippolalainen sotamies Rämä, joka vahvisti luutnantin kertomuksen. Hän lähti seuraamaan minua ja marssimme sitten peräkkäin lumessa olevaa uraa myöten ylemmäksi. Hetken kuluttua huomasimme, että mäen harja on varsin kiivaan tulitaistelun alaisena. Painuimme matlaksi ja jatkoimme nousua kyyryssä parinkymmen metrin päähän talon kivijalasta. Huomasin heti, että tätä kautta en pääse omalle kaistalleni. On mentävä kauemmaksi vasemmalle, jossa mäki alkaa hie-man laskeutua myös siihen suuntaan. Konekiväärimme kivijalassa ampui nyt kuin säästellen varsin

lyhyitä sarjoja. Huusin miehille tilannetta tiedustaan. Miehiä ei näkynyt, mutta ääni kuului: Täällä on huono tilanne. On kaksi haavoittunutta, ja patruunat loppuvat pian. Toimittakaa kiireesti apua. — Ja vasemmalta lähtivät karkuun! kuului vielä kivijalasta.

Samassa sain huumaavan iskun päähäni ja maailma musteni kirkkaita kipinöitä iskien silmissäni. Suistuini suulleni polulle ja tajusin hämärästi, että jokin "kova kappale" oli sivaltanut päätäni oikean ohimon yläpuolelta. Sitten tuli perin hiljaista.

En tiedä olinko tajuttomana vaiko vain hetken tyrmättyä, mutta kun taas selvisin, en tuntenut kipua enkä nähnyt verta. Taidan olla kunnossa. Samassa muistin konekiväärimiesten avunpyynnön ja oman joukkueeni karkaamisen, joksi konekiväärimies oli tapahtuman ilmoittanut. Rämä vieköön saana konekiväärin tilasta ja minä menen etsimään kiireesti miehiäni.

Käännyin ympäri. Sotamies Rämä oli aivan takanani. Posket punaisina kuin pikkupojalla hän makasi siinä hangella, — selällään, — liikkumatta. Kesti tuokion, ennen kuin tajusin, että Rämä oli kuollut. Suorana makasi siinä kaatunut suomalainen, kotipitäjäni Sippolan poika matkansa pään kohdanneena.

Kuin hyvästiksi kosketin ohimennen kaatuneen viileätä otsaa ja kiirehdin sitten nopeinta vauhtia rinnettä alaspäin. Tapasin onneksi taas lähetin, jolle tiedotin konekiväärimiesten tilanteesta ja käskin pitää kiirettä. Lähetti juoksi laaksoon kuin hirvi.

Löysin pian joukkueeni. Se oli siirtynyt paikaltaan satasen metriä suoraan taaksepäin ja seisoivat notkossa hyvässä suojassa. Lähes kolmekymmentä miestä omaa turvallisuuttaan ajatellen notkossa mitään tekemättä toisten taistellessa ja vuodattaessa verta, tilanteen pahetessa joka hetki! Uskomatonta!

— Mitä te täällä teette? huusin jo matkan päästä kiukkuisesti.

Kukaan ei vastannut.

— Miksi olette jättäneet paikanne?

Tähän rupesi tulemaan vastausta. Alikersantti selitti kummasti mongertaen ja leuka täristen, että toppatakkia tuli aukealle niin sakeasti, ettei siellä voinut olla.

Oli turha ruveta tässä tilanteessa pitempiin puheisiin siitä, mitä oli tehty tai jätetty tekemättä. Jääkööt moitteet myöhemmäksi. Nyt on kiire toimeen. Sanoin, että tilanne mäellä on päässyt pahaksi ja meidän on heti mentävä paikoillemme, jolloin koko juttu voi saada aivan toisen käänteen. Seuratkaa!

Kukaan ei seurannut. Usealla suulla todistettiin nyt yhteen ääneen, että vihollinen on jo asemissamme, joten ei sinne voi mennä.

— Päin vastoin! — sinne voi mennä, ja sinne on mentävä, eikä siellä ole vielä yhtään vihollista asemissamme, mutta tulossa kyllä on! Nyt lähdetään, minä latelin.

Keskustelumme vei vain tuokion ja sitten lähdin "vetämään" joukkuetta ylöspäin. Ei siinä ollut mitään vetämistä, sillä yksikään mies ei seurannut.

Alikersantti vain mongersi muristen jotakin, että "ka, jos mielit mennä niin menet . . ."

Rinnettä noustessani pahoittelin, etten ollut ottanut pikakivääriä asekseni. Myöhemmin asia arvioidessani luulen kuitenkin, että "pystykorva" oli sittenkin paras tapaus, oikein sallittu ase, jolla yleisen metelin aikana tein "kaikessa hiljaisuudessa" parempaa jälkeä kuin äänellään huomiota herättävällä konetulituksella olisi ollut laita.

Mäelle päästyäni vilkaisin vielä taakseni olisiko joku jo tullut katumapäälle. Ei ollut. Esimerkki oli tehoton nyt, kuten monesti aikaisemminkin. Häpesin kolmenkymmenen miehen puolesta, — mitä lie nevät asianomaiset itse tehneet.

Aidan viereen päästyäni painuin matalaksi. Puhjadin aidan kolosta kujan ja konttasin erääseen "petattuun" kivääriasemaan. Jo kontatessani olin aidan raoista nähnyt, että aukealla liikkuu vihollisia, mutta vasta ampuma-asemaan asetuttuani näin koko "svabodan."

Syntyneestä tilanteesta olen monta kertaa jälkeempään tehnyt erittelyn:

Vihollishyökkäyksen alkaessa joka puolella oli kaistaltamme katsoen oikealla olevaan metsän reunaan epäilemättä ilmestynyt varsin monilukuinen

vihollisosasto ikään kuin vastaanottoa tunnustelemaan. Kivijalassa oleva konekiväärimme oli tässä vaiheessa varmaankin antanut tulijoille "tunnustusta", mutta joutunut pian siirtämään suihkunsaa paljoo lähemmäksi oikealle, jossa metsä ulottui 3:nneen lohkon aseisiin asti. Tämän kaistan ketjun siirryttyä 4:nnele, oli konekiväärillämme töitä enemmän kuin tarpeeksi tällä suunnalla, ja se ampuikin patruunansa pian loppuun, kuten aikaisemmin jo on käynyt ilmi.

Entä sitten nämä "munausmiehet"? Perästäpäin joku kertoi alakuloisena, että vihollisen tullessa mieslukuisena näkyviin kaukana metsän reunassa, alikersantti lähti heti ja vei pikakiväärin mensesään. "Luulimme, että on käsketty lähteä . . ."

Vihollinen metsän reunassa huomasi ennen pitkää tilanteen kehittyvän tällä kaistalla heille suotuisaan suuntaan. Mäellä olevasta kivijalasta ei enää tullut konekivääriltä, oikean sivustamme tuli ei tänne sopinut alkuunkaan eikä muualta tullut senkään vertaista. Tunnustelijat uskaltautuivat aukealle ja sitten pian miehiä suuremmissa erissä. Ei mitään hätää. Etummaisat marssivat eteenpäin ja uusia alkoi suoltaa ulos metsästä! Pian oli puolensataa miestä jo saavuttanut melkein sen kiviäidan, joka

Asemat on hyvin valittu. Ne suovat mahdollisuudet sekä tähytykselle että tulelle

talon kohdalla oli huomattavan korkea. Pikku saunakin siinä aidan kulmassa tuli konekiväärilinjan väliin. Mikäs täällä oli ollessa, seistessä ja liikkeessä sekä eteenpäin menoa suunnitellessa tosiaan täydessä rauhassa.

Tällaisen tilanteen eteen jouduin päästyäni aidan taakse asemaan. Totesin vain hurjaan kiihkoon ki- hahtaen, että nyt on edessäni oikein "elämäni kenttäammunta", merkitykseltään suurempi kuin satojen rauhan aikaisten yhteensä.

Varustauduin tuokiossa, mutta perusteellisesti. Katsoin hyvän ampuma-aukon, ladin kaikki patruunani pinoon oikealle puolelleni, työnsin kiväärini piipun aidarakoon, vedin tähtäimen alimpaan asentoonsa ja tunnustelin vielä kyynärpäiden sijatkin sopiviksi. Sitten otin ensimmäisen jyvälle ja aloitin.

Lähimmistä miehistä viisi putosi parin sekunnin väliajoin hangelle kuin hervoton kangas kenenkään muun tuskien vielä käsittäessä, mitä ne viisi tekivät. Uusi viiden sarja meni sekini kokonaan vielä seisoviin maaleihin, mutta kolmannen alkaessa lie- nee jo monille selvinnyt, että tuli tulta mistä tuli, tulisuoja nyt tarvittaisiin. Mutta mistäpä sitä tähän hätään sai. Joku yritti kompuroida kiviäidan taakse, mutta ei ehtinyt, kymmenkunta miestä kökötti kyykkysillään vähän taaempaan, mutta kun edestä alkoi ukkoa kierähdellä kuin kanoja orrelta, painuivat muut jo luteen litteinä hankeen. Ammuin järjestelmällisesti aina suurimmat kulloinkin esillä olevat maalit, joten ensin oli "syöskykuvioita", sit- ten "rintakuvioita" ja viimeiseksi "pääkuvioita", joista yksi vaati kaksi laukausta. Kun tapaus vihollisen kannalta rupesi näyttämään varsin turmiolli- selta, ymmärsivät metsän reunaan lähinnä olleet ve- täytyä suojaan ja moni "kenttämieskin" ehti met- sään. En voinut kiinnittää niihin huomiota niin kauan, kun lähempänä olevia riitti, joten suunnil- leen puolet esillä olleista pääsi pelistä pois ja 28 kappaletta jäi kylmenemään. Myöhemmin ajattelin, että olisi pitänyt aloittaa kauempaan olleista, mutta toisaalta: varma on varmaa. Konetuliaseella olisi myös kenties saavuttanut paremman tuloksen tar- kalla työllä. Se kuitenkin on varmaa, että jos kone- tuliase olisi ollut koko ajan asemassa, ei aukealle olisi tullut luultavasti yhtäkään miestä, ei ainakaan tällaista apajaa.

Kun tilanne muutaman minuutin kestettyään oli ohi, kuului kivijalasta kovaääninen "tamperelainen" huuto:

— Teippäs hyvää työtä! Siälä on ny vinkkelitos- suu nurisa ihan penteleesti!

Patruunansa loppuun ampunut konekiväärin mies siellä ilmaisi "osanottonsa".

Tässä vaiheessa tulivat joukkueeni miehet yksin kappalein aseisiin. Kaikki olivat vähän lurpallaan, mutta samalla innostuneen uteliaita:

— Sie vaa raksuttelit, — myö kuulostettii. Mihi ast hyö ol jo ehtint? Ka, tuolba hyö makkaat... Olet sie heiät kaik töllönny? — Kysymyksiä sateli ja väliin päästettiin "bärkeleitä".

Minua rupesi äkkiä kummasti kuvottamaan ja päästäkin särki kovasti. Otin paksun karvalakkini päästäni. Heti joku pojista sanoi:

— Ka, bärkele, siull sarvi otsas gasvua. Vanjago osotti?

Nyt vasta huomasin tuonnoisen sivalluksen kas- vattaneen korvalliselleni valtavan kuhmun. Kuo- lema oli kopauttanut lujasti, mutta aikani ei ollut tullut...

Päivän tässä vaiheessa tilanne kääntyi kokonai- suudessaan taas eduksemme. Komppanian verran Er.P 10:stä tuli apuun ja koukkasi oikealle eden- neen vihollissiiven sivustaan. Siellä kävi huuto ja kova meno, ja viholliselle tuli äkkilähtö koko lähi- seudulta. Paine taas hetkeksi helpottui.

Mutta seuraavana aamuna vallitsi jälleen "kova tilanne". Vihollinen lienee tälle päivälle laatinut entistä laveamman ohjelman. Aamupäivällä se avasi mm. tykkitulen, jota kesti miltei yhtämittäisesti kuusi tuntia. Siinä oli haja-ammuntaa sinne tänne ja tulipeitteitä määrättyihin kohtiin. Pienempien aseitten tuli oli samaten joka suunnalla vilkasta, ja meistä tuntui, että mäellemme ammuttiin myös joillakin "uusilla aseilla". Tuli vastenmielisesti su- riseviä väkkäroitä, jotka tuntuivat kurvailevan puit- ten lomissa ikään kuin uhria etsien. Ylimmillään ollessaan saavutti päivän meteli ennenkuulematto- man mahtavuuden tyvenen sään tehostaessa tykkien jylinää vaarojen kupeista ja taivaan kannesta valta- vasti.

Vihollisen jalkaväki ei kuitenkaan päivän mit- taan pitänyt erityisen suurta painetta linjoillamme, joten kaikki asemamme säilyivät normaalin vastaan- panemisen merkeissä. Illan suussa aseet jälleen vai- kenivat. Sodassa hiljaisuus tuntuu toisinaan hyvältä ja turvalliselta, toisinaan taas pahaenteiseltä. Nyt tuntui viimeainitulta. Vaisto sanoi, että jotakin "epäystävällistä" on tekeillä.

Samassa juoksi meidän kaistallemme Vegaruksen tien suunnalle lähetti, joka toi viestin, yhden vies- teistä vastenmielisimmän: olemme saarroksissa. Asemat on jätettävä ja siirryttävä taaksepäin telto- jen luo tielle. (N:o 5:n aseisiin.)

Teimme työtä käskettyä. Lähtöhetkellä avasimme muutamaksi tuokioksi kiivaan tulen kaikista aseis- tamme kohti edessämme, mäen nyyppylällä pensai- kon suojassa piilevää konekivääriasemaa, jonka kanssa olimme koko päivän pitäneet pikkuvihaa. Pikku hölkällä painelimme sitten jonossa "viitosta" kohti. Siellä oli jo tie ja teltojen tienoo miehiä mustanaan. Ilta pimeni muutamassa minuutissa yöksi. Oli loppiaainen ja olipa loppiaisen tunnel- maakin. Kenelläkään ei kyllä ollut mitään hätää, pikemminkin päin vastoin: oltiin oikein huoletto- mia. Yksi konekivääri oli jätetty asemaan keskelle tietä, mutta kukaan ei ollut jäänyt sitä hoitelemaan. Siinä ylempänä vain jalkoja kopistellen kapsutel- tiin sinne tänne savukkeita poltellen, hysyttellen tyssyttellen, pikkulämmintä pitäen. Mistään järjes- tyksestä ei ollut tietoakaan. Myös teltat olivat täynnä, ja joku taisi parastaikaa kuumentaa kami- nan pellillä teetä kuivan muonan kostukkeeksi.

Kun joukkueemme jäljestä mäen suunnasta ei kuulunut tulevan enää ketään, määräsin ryhmän verran miehistäni jäämään kanssani ketjuun "takavarmistukseen". Pimeässä pidin muutamin hiljaisiin kysymyksiin yhteyttä lähimpänä oleviin miehiin, mutta pian huomasin puhelevani yksikseni. Pojat olivat kyllästyneet tuijottamaan pimenevää mäkeä kohti ja lähteneet ylemmäksi yhteisiin kihuihin.

Mikä tilanne! Jos veli venäläinen olisi sen tietänyt, niin yhtenä sutena olisi kimppuumme kohta hyökännyt ukkoa kuin laavaa myös yli avoimen

tomuus. Kun todettiin, että yläpuolellemme ehtineiden mäikästäjien suihkut eivät harjun kaarevuuden ja paljojen pensaiden takia pysty pyyhkeilemään läheltäkään maan pintaa, niin ei oltu sananmukaisesti "moksiskaan". Jotkut yksityiset rupesivat käsipeleillään paukuttelemaan harjulle päin ikään kuin ilmoittaakseen, että tässä me olemme, mutta ei tänne passaa tulla tai ammutaan. Upseerit järjestelivät jo jotakin parempaakin; ketjua kuntoon, konekivääriä asemaan ja muuta asiaankuuluvaa. Minäkin paukuttelin kiväärillä seisaaltani jon-

Näinkin voi aseman valita, kun on konetuliase käytettävissä

mäen. Sanon "myös", sillä metsän suojassa harjua myöten oli heitä jo tulossa.

Ns. kihut sujuvat yleensä silloin, kun soitto soi, mutta tässä kävi päinvastoin: kihut olivat täydessä käynnissä, mutta loppuivat kuin napista painaen hetkellä, jolloin vihollisen konekiväärien vimmattu alkusoitto alkoi varistella puiden oksia niskaamme.

Nyt seurasi tilanne ja kokonainen tapahtumien sarja, josta kaikesta huolimatta täytyy ihaillen tunnustaa suomalaisen luonteen maltti ja sumeilemat-

kin tuikkivan puun juurta kohti, joten toimintaa oli. Joku sanoi, että "ei kai niitä paljoa ole", — toinen totesi, että "pirusti paukkuu kumminkin."

Tilanteeseen tuli nyt yllättävää lisäväriä. Lännen suunnan hämärästä marssi mäelle yhtäkkiä valkopukuisten haamujen muodostama parijono. Ensimmäisenä tarpoi tukevan näköinen pappi, joka suksisauvallaan tarmokkaasti maata takoen vyöryi sekamelskan keskelle ja otti heti ohjat haltuunsa. Pataljoonan komentaja, majuri Jaska Malkamäki oli

sieltä pataljoonan komentoportaan korkeudesta kerännyt ympärilleen iskujoukon, joka apuun tullessaan oli piessyt meitä kuristavan saartorenkkaan tien kohdalta pahoin hajalleen ja jatkanut heti häikäilemättä matkaa tänne turman paikalle.

— Jaaha, pannaanpas ketjut kuntoon, sanoi pappa reippaasti. — Tuosta tuonne vasemmalle ja tästä oikealle ja lähdetään eteenpäin ja ajetaan "tavaritsit" takaisin, että roikuu. Majuri kuiskutteli lähimpänä oleville jotakin ja samassa huutokuoro päästi ilmoille hirmukovan karjaisun: R y k m e n t t i hyökkäykseen!

Vastaiskumme sujui sitten tosiaan kuin "rykmentin hyökkäys", ja siitä muodostui epäilemättä yksi vihollisen katkerimmista paloista Viitavaaralla. Suomalainen taistelutaito yöllisen metsän kohdussa vietti suoranaista juhlaa. Vihollinen oli lähettänyt tähän tyrnäysrytykseen satakunta "hurjaa naamaa", ainakin viisi konekivääriä ja kaikkea muuta tarvekalua, jotka suurin piirtein kaikki — niin miehet kuin aseetkin — jäivät harjulle. Omia tappioita ei ollut, ja uusi päivä aloitettiin taas ussin toivein ja reippain mielin.

Mutta Viitavaaran kovat kokemukset olivat vasta alkuvaiheessaan. Tärkeimmät asemat vaaran laella oli menetetty ja ne piti saada takaisin. Mitä kaikkea näissä yrityksissä koettiin, mitä ajateltiin, kuinka monesti toivottiin ja rukoiltiin helpotusta tähän kauhun maailmaan, kuinka moni ihmetteli näiden mahdollomien asemien itsepäistä hallussapitoa? Paine lisääntyi päivä päivältä ja yö yöltä, saarroitusuhka kasvoi joka hetki, vihollisen ylivoimainen aseistus piti hellittämättömällä äänessä olla suomalaisten hermoja kireällä. Elämä etuvartiopalveluksessa muodostui kuoleman odotukseksi. Viitavaaran viimeisestä etuvartiokomppaniasta pääsivät vain rippeet takaisin.

Näistä Itä-Viitavaaran katkerista lopputaistelusta kuulin vasta sotasairalassa. Mieskohtainen osuuteni päättyi, mikäli pysyin "aikataulussa" — tammikuun 7. ja 8. päivien välisenä yönä kolmannessa harjun takaisinvaltausrytyksessä, jolloin koetimme päästä suoraan avointa rinnettä myöten monen konekivää-

rin varmistamaa talorauniota kohti. Lumipukumme olivat aikoja sitten hajonneet päältäämme, ja tummina täplinä matelimme hitaasti mäen puoliväliin asti. Vihollinen piti liikkeitämme silmällä ja antoi tämän tästä konekivääriensä piiskata koko sektoria ikään kuin osoitukseksi, että "täältä pesee". Hidas-tetuilla valajuovaluodeilla konekiväärien suihkut valaisivat useasti koko seudun huikaisevan kirkkaaksi. Tässä rytyksessä olisi rajusti suoritettu "tulen ja liikkeen vuorotyö" ollut ainoa keino tulokseen pääsemiseksi.

Olin kumman rauhallinen lähtiessäni omalta kohdaltani nousemaan rinnettä ylöspäin. Kun kaikista mahdollisuuksista todennäköisin on kuolema, luopuu ihminen omista voimistaan ja jättää itsensä Korkeimpaan johtoon. Näin minäkin olin "tehnyt tilini" ja olin valmis kaikkeen, mikä osakseni oli määrätty.

Liikkeelle lähdettyämme pidin kiirettä ja kehoitin toisia tekemään samoin. Ketju jäi kuitenkin pian kauas taakseni. Ammuin aina pysähtyessäni joitakin laukauksia pesäkettä kohti. Sitten eräässä kohdassa kiväärini upposi lumeen ja lukko jäättyi liikkumattomaksi. Panin "uskollisen toverini" hanteen pystyyn ja otin parabellumini esiin. Pääsin sellaiselle etäisyydelle, että arvelin kohta voivani käyttää käsikranaatteja. Syöksyasennossani en saanut kättäni painumaan manttelin taskuun, joten minun oli käännäyttävä kyljelleni ja oikaistava itseni suoraksi. Juuri sinä silmänräpäyksenä vilisti tulinen suihku kasvojeni editse ja samassa "joku löi halolla" hirmuiskun reiteeni.

Tämäntapainen oli viimeinen kokemukseni Viitavaaran kauhuissa, joista sitten kuitenkin pääsin elävänä pois. Olin "laakin" saatuani hiljaa kuin hiiri. Jalka meni heti tunnottomaksi, joten ei ollut syytä valittaa. Paluutaival kesti kauan minun kyynärpäivoimin hinautuessani hiljalleen laaksoa kohti. Rinteen alalaidassa luutnantti Vesterinen huomasi vaivalloisen tuloni ja auttoi minut lääkintämiesten pulkkaan. Itse hän — tämä rohkea soturi — palasi toivottomaan tehtäväänsä ja kaatui pian sen jälkeen kuin korven uljas honka samalla rinteellä.

Herikko Pesonen

Kun panssarinyrkit rat

"Hain nopeasti linjoista kaksikymmentä miestäni tietämättä sen enempää mistä oli kysymys. Saavuttuamme komentopai-kalle näimme ihmeellisen näköisiä torvia ja nuijia. Panssari-kauhut ja panssarinyrkit olivat meille täysin uusia tuttavuuksia."

Nämä miehet eivät olleet saaneet kymmentä minuuttia pitempää koulutusta kuvassa näkyvillä aseilla, kun vihollisen ensimmäiset hyökkäysvaunut jo saavuttivat heidän ansiostaan matkansa pään

RUOKOKOSKI on eräs Jatkosodan vetäytymisvaiheen taistelupaikka Suurimäen pohjoispuolella, sen ja Tulemajärven kylän välisen maantien varressa. Tässä kohdassa maantien varteen pistää ohjuoksevan Viteleenjoen mutka. Suurimäki oli vielä meidän hallussamme, ja sieltä päin oli tulossa suuret määrät raskasta tykistöämme ja kuormastoa. Mutta vihollinen oli odotettavissa tässä kohtaa itäiseltä sivustaltamme Kinälahdelta käsin joen toiselle ran-

kunnes tykistöemme ja kuormastomme kokonaisuudessaan oli saatu kuljetetuksi tämän kohdan ohi.

Pataljoonamme saapui Ruokokoskelle alkaneiden taistelujen edellisenä iltana kello 18 maissa. Ensimmäinen konekiväärijoukkueeni oli alistettu kapteeni Kettusen jalkaväkikomppanialle.

Tällä kohdalla oli joen rannassa karjalainen kylä, ja kylän kohdalta johti joen poikki uiva, kapea puusilta. Tätä siltaa pitkin menimme kapteeni Kettusen

kaisivat Ruokokoskella

nalle, mistä käsin sillä olisi mahdollisuus piiska-tykeillään katkaista tämä tärkeä huoltotiemme. Sen vuoksi pataljoonamme, I/JR 8, peitenimeltään Tankki, komentajana ratsumestari Ossi Rajasaari, oli saanut käskyn hinnalla millä tahansa pitää vihollisen loitolla joen toiselta rannalta niin kauan,

kanssa tarkastamaan maastoa, jossa ensimmäisen kerran ottaisimme vihollisen vastaan. Joen toisella puolella jatkui kapea kärrytie metsän lävitse kaartuen oikealle Kinälahden suuntaan. Sitä pitkin noin 3 km kuljettuamme oli vasemmalla järvi, jonka rannasta lähti suoraan kärrytien yli kulkeva, vihollis-

Tuhojapartio odottamassa vihollisen hyökkäysvaunun saapumista

Ja tulos oli sitten tämän näköinen ▶

seen päin viettävä jyrkänne. Tähän päätimme sijoittaa jalkaväkikomppanian ja konekiväärijoukkueeni.

Kapteeni Jukka Halosen komppania jatkoi matkaansa tien suunnassa vielä noin 3 km, jossa saakka vihollinen oli jo tulossa, ja otti siellä siihen tulikosketuksen. Kummankin komppanian komentopaikan puhelin oli kytketty samaan tapsiin, ja se jatkui pataljoonan komentopaikalle, joka sijaitsi joen takana maantien varressa vähän loitommalla joen rannassa. Oma johtopaikkani oli kapteeni Ket-tusen komentopaikalla, joka oli jalkaväkikomppanian ja konekiväärijoukkueeni sijoitusrinteestä noin 100 m taaksepäin. Puhelimesta kuulimme kaikki, mitä 3 km päässä edessämme tapahtui.

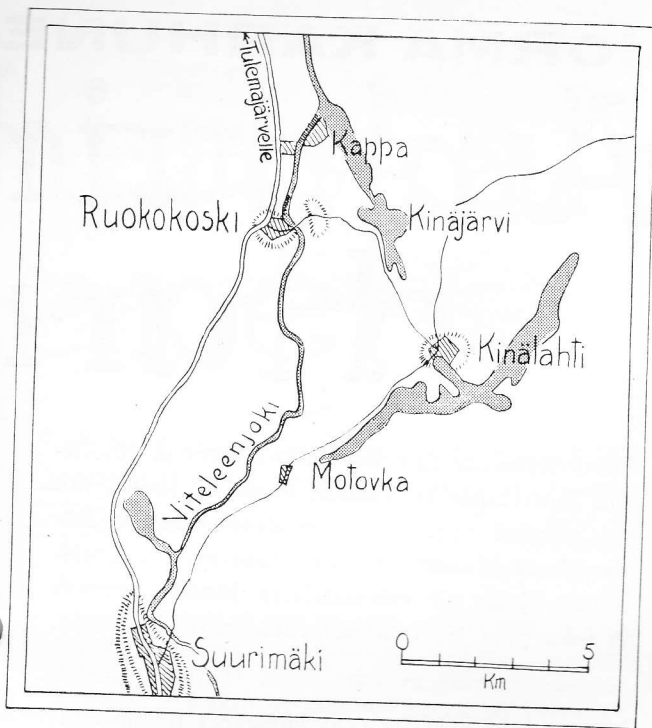
Alkuyö kello 2:een asti kului melko tavallisesti. Elettiin kesäkuun loppupäiviä 1944 ja yö oli valoisa. Koko yön jatkuivat taistelut edessämme. Puhelimesta kuulimme: — Ei mitään erikoista mainittavaa — vain tavanomaista tykistö- ja kivääritulita — linjamme pitävät — ei mitään hätää. — Vuoroin oli puhelimesta kapteeni Halonen, vuoroin hänen lähettinsä. Koko ajan tuli tilannetiedotuksia: — Yrittää rajusti, mutta linjat pitävät, pojat ovat päässeet sodan makuun eikä meidän läpi nyt enää tulla. — Se oli mannaa meille! Tiedotukset menivät luonnollisesti nopeasti omaan linjaamme, ja luottamus omiin mahdollisuuksiimme vuoroa odotellessamme kasvoi. Miehemme ottivat pieniä nok-

kaunia kaivamissaan poteroissa tai käristivät metsässä juoksennelleen karjalaispossun kylkipaloja.

Mutta sitten alkoivat tiedotukset käydä jännittyneemmiksi: — Näköpiirissämme kuusi hyökkäysvaunua, ilmestyivät juuri aukean takaa — tulta tulee solkenaan komppaniankin komentopaikalle, täytyy lyödä maihin — jos yhteys katkeaa, ne ovat jyränneet tapsit poikki, yksi on tullut jo selustaamme, ovat kiertäneet miinoituksemme, ei mitään torjunta-aseita. — Heti sen jälkeen kuulin puhelimesta konekiväärikomppanian päällikön, luutnantti Salmisen äänen. Hänen komentopaikkansa oli pataljoonan komentopaikan läheisyydessä: — Huomio — luutnantti Pesonen. — Olen puhelimesta. — Tulet heti komentopaikalleni, mukanaasi kaksikymmentä miestä!

Hain nopeasti linjoista nämä kaksikymmentä miestäni, tietämättä sen enempää, mistä oli kysymys. Saavuttuamme konekiväärikomppanian komentopaikalle, näimme luutnantti Salmisen edessä ihmeellisen näköisiä torvia ja nuijia. Panssarinkauhut ja panssarinyrkit olivat meille täydellisesti uusia tuttavuuksia ja näyttivät meistä tarkoitukseensa melko lapsellisilta.

Luutnantti Salminen alkoi puhua: — Nyt ei ole aikaa selittelyihin. Tässä ovat aseet. Olemme saaneet ne juuri äsken, enkä ole ennättänyt niihin lähemmin tutustua. Siinä on saksankielinen käyttöohje. Ammuksia on vähän ja niitä on säästettävä.

Ruokokosken—Kinälahden tien taistelualue

Yhtään koelaukausta ei ole lupa ampua. Ainoastaan hyökkäysvaunuja. Toimikaa!

Keskustelu oli lyhyt ja käsitimme jokainen, että nyt ei ole aikaa yksityiskohtaisiin aseenkäsittelyharjoituksiin. Takaisin linjoihin saavuttuamme kutsuin lähettini avulla koko joukkueeni linjasta kapteeni Kettusen komentopaikan läheisyyteen. Sillä aikaa tutkin saksankielisen selostusvihkosen, ja aseiden käsittelytapa ja niiden toimintaperiaate selvisivät siitä nopeasti. Ilmoitus kuudentoista ja kahdenkymmenen sentin panssarin läpäisykyvystä muutti suuresti näistä vehkeistä samaani ensivaikutelmaa. Jokainen mies sai lyhyen pikakoulutuksen, joka kesti yhteensä korkeintaan kymmenen minuuttia. Jaoin joukkueeni kahtia. Toinen puoli sai hoitaa konekiväärit, toinen hyökkäysvaunut. Totesin, että tiheän metsäisyyden vuoksi panssarinkauhuista ei olisi paljon apua. Senvuoksi sijoitin ne, kaksi kappaletta, tien molemmin puolin jalkaväkilinjaan, ja kumpaakin hoitamaan asetin kaksi konekiväärimiestä. Muun puolijoukkueeni varustin kahdella panssarinyrkillä miestä kohti sekä konepistoolilla tai kiväärillä.

Puhelinyhteys kapteeni Halosen komentopaikalle oli mennyt sillä välin poikki. Kapteeni Kettunen arveli, että ovat varmastikin joutuneet irroittautumaan. Arvelu ei ollut väärä. Komppanian rippeet tulivatkin kohta hajanaisin ryhmin linjamme ohi, kapteeni Halonen itse kiihdyksissään huutaen hajallaan olevaa komppaniaansa kokoon, mutta samalla todeten, että hyökkäysvaunuille ei mahtanut mitään.

Kapteeni Kettunen kutsui minut puhelimeen. Kuulin pataljoonan komentajan äänen: — Oletteko saaneet panssariaseet?

— Kyllä, herra ratsumestari.

— Menette heti eteenpäin kääryttietä pitkin. Jokainen hyökkäysvaunu on tuhottava.

— Kyllä, herra ratsumestari.

Tuo "kyllä herra" tuli nyt enemmän vaistomaisesti kuin pelkkänä sotaväessä opittuna tapana. Tässä tilanteessa pelkkä mahdollisuus sanoa noin antoi määrätyn itsevarmuuden. Mikä oli luvattu, se oli myöskin tehtävä.

Otin heti panssarinyrkeillä aseistetun puolijoukkueeni mukaani ja juoksujalkaa lähdimme eteenpäin. Se oli vielä mahdollista, koska tiesimme vihollisen olevan jonkin matkan päässä ja meille oli eduksi saada mahdollisimman pitkä välimatka omista linjoistamme välttääksemme joutumasta kahden tulen väliin. Pääsimmekin linjoista eteenpäin noin kilometrin matkan. Silloin alkoi pienen mäennyppylän takaa kuulua telaketjujen kolinaa. Ääni tuli kuuluviin kohahtaen ja nopeasti. Sotamies Jauhainen pyrähti vielä 20 metriä eteenpäin. Siinä tien oikealla puolella oli ennestään kaivettu potero. Hän suojautui siihen. Muu osa joukkueestani hypäsi tien vasemmalle puolelle etuviistoon ja suojautui puiden ja mättäiden taakse, nyrkkien tähtäimet valmiina. Tuskin olimme ehtineet maastoutua, kun isokokoinen "Sotka" ilmestyi näkyviin. Samassa Jauhaisen panssarinyrkki suhahti, ja vä-

littömästi sen jälkeen kuului kumea jysähdys. Hyökkäysvaunun peitti savupilvi. Poika pinkoi pakoon minkä kintut kestivät, mutta hyökkäysvaunu alkoi palaa. Meiltä pääsi kova yhteiskiljahdus: — Jauhainen takaisin! — Se näytti Jauhiaista rauhoittavan, ja hän juoksi luoksemme.

— En uskonut, että se pysähtyy, hän huohotti naama valkeana.

— Eteenpäin, huusin. Juoksimme panssarivaunun suojaan. Tiellä ei näkynyt uusia hyökkäysvaunuja.

— Eteenpäin! — Olimme päässeet hyvään alkuun. Ajatuksemme ja tajuntamme vaaran olemassaolosta turtui. Päässä takoi vain yksi ajatus: Vielä viisi panssaria ja ainoa teho niihin on vain meidän toimintamme ja nämä nyrkit.

Olimme päässeet vähän matkaa. Jälleen tuttua kolinaa. Jäimme kersantti Penttisen kanssa tien molemmin puolin suojautuen metsikköön. Hyökkäysvaunu tuli 45 m:n päähän. Tunsin nyt itse omakohtaisesti Jauhiaisen tunnelmat: Jos ei Penttinen osu, niin minun on osuttava, muuten meistä tulee syltityä — ei ole varaa hosua — ei ole varaa häiriintyä — nyt, nyt se on tähtäimessä, silmä kovana painallus nupista, suhahdus... En tajunnut ympäristöä, en sotaa. Tajusin vain kaksi peräkkäistä kumeata jysähdystä vaunun katolla ja pöllähtävän savupilven.

Mieleni täytti hetkeksi herpaannuttava jännityksen laukeaminen. Kun taas katsoin eteeni, vihollisen jalkaväki oli tullut näkyviin. Lähdimme juoksemaan takaisin. Kuulat vinkuivat korvissamme, ja vihollistykistö sylki tulta ympärillemme. Pysähdyimme nyt lähelle omia linjojamme suojautuen eri paikkoihin lähelle tien vartta. Siinä saimme hetken hengähtää. Kohta tuli neljä hyökkäysvaunua yht'aikaa näkyviin. Tässä oli metsä kohtalaisen harvaa ja hyökkäysvaunut alkoivat levittäytyä metsään sylkien itsestään koko ajan tulta sen kun kerkisivät. Kersantti Penttinen ja sotamies Jauhainen olivat kahden hyökkäysvaunun kohdalla. Jälleen jysähti kahdesti ja jälleen kaksi "Sotkaa" seisoivat elotomina linjojemme edessä.

Vihollisen jalkaväki oli kuitenkin nyt hitaasti ja varoen tullut kiväärin ampumamatkan päähän asemistamme. Toimintamme hyökkäysvaunujen tuhoamisessa kahden tulen välissä kävi sen vuoksi mahdottomaksi. Kaksi jäljelle jäänyttä hyökkäysvaunua pysyttelivät kunnioittavan välimatkan päässä meistä, emmekä panssarikauhuillamme metsäisyyden vuoksi saaneet niihin osumaa. Tykkien ja hehtaariympäristöjen ammusten räiske ja ulvonta tosin yltyi, mutta neljän hyökkäysvaunun menetys oli lauanttanut vihollisen jalkaväen hyökkäyksen.

JORMA KARHUNEN

Ammuin

Hurr

Hävittäjälaivue 24:n Brewster-koneet ja vihollisen Hurricanet ja Tsikat joutuivat joulukuun 17. päivänä 1941 ankaraan ilmataisteluun Itä-Karjalassa Muurmanin radan läheisyydessä, taisteluun, joka oli suomalaisten juonen seuraus ja joka päättyi vihollisen raskaisiin tappioihin.

SYVÄRILLE syksyllä 1941 kiteytynyt rintamamme oli vähentänyt lentotoimintaa Aunuksen kannaksen suunnalla, joten päätoimintasuunnaksemme Hävittäjälaivue 24:lle saimme Karhumäen ja Maaselän kannaksen. Laatokan Lunkula oli aivan liian etäällä uudesta toimintasuunnasta, joten laivueenkomentajamme, everstiluutnantti G. E. Magnusson lähetti 3. lentueen johdollani kärkenä Kontupohjaan tukemaan maavoimiemme taistelua tällä rintamalla.

Taistelunhaluiselle lentueelleni oli tukikohdan muutos lähemmäksi riistamaita mitä iloisin yllätys, ja reippain lauluin vietimme viimeisen illan Lunkulan tukikohdassa. Ainoa murhe oli tietoisuus siitä, ettei lentueeni varapällikkö, luutnantti Pekka Johannes Kokko saisikaan seurata matkassamme, vaan oli komennettu koelentäjän vaatimaan tehtävään kotirintamalle Tampereelle.

Itsenäisyyspäivänä lensimme Brewster-koneinemme Äänislinnaan ja sieltä edelleen Kontupohjanlahdelle jyrätylle jääkiitoradalle. Koneemme sijoitimme ovelasti itärannan sokkeloihin molemmin puolin laivalaituria. Niitä ei tiedustelua suorittavat venäläiskoneet helpolla huomaisi.

Hälytys- ja iv-yhteydet olivat auttavasti kunnossa, joten olimme äärimmäisessä hälytystilassa lyödäksemme korttimme pöytään oikein roimasti.

Asiat eivät kuitenkaan sujuneet suunnitelmiamme mukaan, sillä viholliskoneet olivat käyneet vallan vauhkoiksi. Nähtävästi olivat venäläislentäjät saaneet käsken välttää ilmataisteluja Brewster-lentäjien kanssa, joiden maine sotavankitietojen perusteella näytti olevan vastaleirissä pelottava, eikä suotta, sillä olimmekin tehneet tavallista tarkempaa apuharvennusta meille vihamielisiä rinnakkaiseloa tykittäneen naapurin laivueissa.

Pitkistä etsintälennosta huolimatta jäivät odotetut, runsaat ilmataistelut tulematta, ja vain pienenä

"haaskalta" canen

näytteenä suoritimme joulukuun 14. päivänä ilta-päivällä Poentsan pohjoispuolella pienen kahakan Migien kanssa. Takaa-ajossa lentomestari Eino Ilmari Juutilainen pääsi edullisesti tulittamaan erästä Mig-konetta saaden sen alas muitten häipyessä nopeutensa turvin.

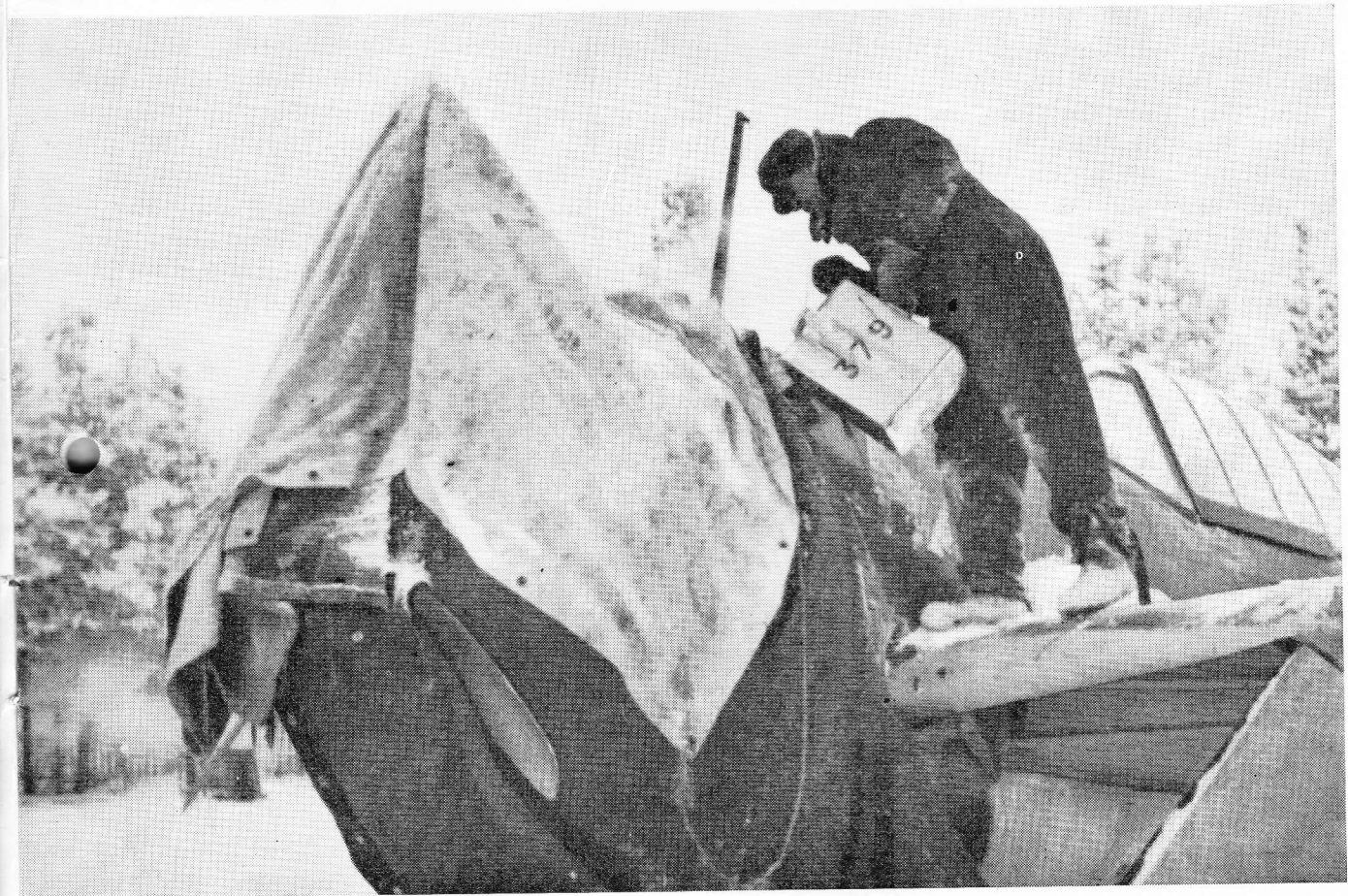
Vihollislentäjiä siis oli, nyt oli ne saatava vain sopivasti sotimaan kanssamme. Näissä mietteissä vietin muutamia päiviä, mutten suinkaan toimetomana, sillä olin jo pannut "koneiston käyntiin".

Suunnitelmani oli seuraava: suorittaessamme

sulkulentoja Liistepohjan suunnalla kävimme tulittamassa vihollisen lähiselustassa Muurmannin radalla liikkuvia sotilasjunia useampina päivinä perätysten. Jolleivät naapurin sotapäälliköt saisi hävittäjäsuojaa junakuljetuksilleen, niin johan olisi ihme! Kun vihollishävittäjät saapuisivat suojauslennolle, silloin me pojat pantaisiin puolestamme toimeksi.

Kaikki sujui suunnitelmien mukaisesti. Olin lentueineni joulukuun 15. ja 16. päivinä liikkeellä ja hyökkäilimme raivokkaasti rautatiekuljetuksia vastaan ampuen vetureista höyryt ulos. Pysähtyneet junat saivat lisäksi "yleiskäsittelyn" pitkin pituuttaan. Nyt olin vakuutettu, kun vielä molemmat hyökkäyksemme tapahtuivat samaan aikaan ja samalla paikalla, että eiköhän huomenna jo tärppää. Iltapäivällä tutustuimme rauhallisin mielin Kontupohjan kovia kokeneeseen kauppalaan ja kävimme mm. teatteritalossa. Koko ajan pyöri aivoissani kuitenkin seuraavan päivän "teatteri", sillä toiveini lepäsivät hyvin suoritettujen alkuvalmistelujen jälkeen siinä.

Joulukuun 17. päivä valkeni kaikin puolin sopivana ilmasotatoimiin, sillä sää oli näkyvyydeltään erinomainen ja pilviharso noin neljäsätuhannessa

Mainiot mekaniikkomme huoltivat kelpo Brewsterimme lentokuntoon, joten taistelulataus oli sekä miehissä että koneissa

◀ Siivelläni lentänyt luutnantti Osmo Kauppinen lähdössä voitokkaalle lennollemme. Brewster-koneemme olivat ovelasti sivellyt valkoisella naamioimisvärillä, joten ne sulautuivat maastoon

Ilmakaruselli pyöri ▶

metrissä. Varsinaisena lentotehtävänä oli pitkä tiedustelulento Liestepohja—Sekehe—Petrowskijam—Danilova—Peljaki. Siipikoneeni ohjaajana lensi luutnantti O. Kauppinen, 2. partion johtajana ilma- taistelukoulutusta varten lentueeseeni komennettu luutnantti L. Ohukainen siivellään kersantti P. Mellin.

Olin lentotovereilleni vihjaissut, että tänään taistellaan, joten vilkaistessani parveni koneita havait- sin hymynväreitä veljien suupielissä. Taistelulataus oli miehissä, mutta myös kelpo Brewstereissämme, joiden aseet ja patruunavyöt olivat mainioitten me- kanikkojemme ja asemiestemme juuri tänä aamuna tarkastamat. Sanotaan metsästäjän saalista vainu- tessaan tuntevan suorastaan himoa, ja sillä hetkellä tunsin juuri tuota samaa polttavaa tunnetta tehdä jotain huimaavan jännittävää ja repäisevää pyydys- tääkseen saaliini ilmasta.

Kauniissa pakkassäässä lento jatkui kohti Seke- heä, josta kaarroidimme Muurmannin rataa länsipuol- leltä seuraten etelään. Mitään erikoista ei ollut vielä tapahtunut, kaikki oli rutiininomaista suoritusta, kunnes silmiini pöllähti valkoinen höyrypilvi so- tilaskuljetusjunasta Bystrjagin aseman pohjoispuo- lella juuri samassa paikassa, missä olimme kahtena päivänä perätysten tehneet tekosemme. Terästin kat- settani ja ilokseni havaitsin vihollishävittäjien suo- jaavan sitä.

Herkullinen tilanne, sillä vihollismuodostelma lensi ainakin tuhat metriä alapuolellemme ja var- sin epäonnistuneessa ryhmityksessä. Kärkipartiona oli 3-koneinen, englantilaisvalmisteinen Hurricane- partio ja molemmilla puolilla 3-koneiset Tsaikka- (I-153) partiot ilman korkeusporrastusta. Tuota taktillisesti perin virheellistä lentotapaa en jouta- nut kauan miettimään, sillä nyt oli suuri hetkemme koittanut.

Heilautin konettani hyökkäysmerkiksi ja annoin radiolla nopeasti maalinjaon. Itselleni valitsin kär- jessä lentävän Hurricaneen, koska kollegani oli ker- ran lentomuotonsa virheellisesti määrätessään sen tehnyt mahdolliseksi. Syöksyn aiheuttaman nopeus-

lisän ravistellessa kodikkaasti Brewsterini kuomua asetin tähtäimeni valorenkaan sopivalle voimakkuu- delle, vilkaisin taakseni nähdäkseen parveni saaliin- himoisessa syöksyssä ja otin johtokoneen rauhalli- sesti tähtäimeeni kaikkien neljän 12,7 millin kone- kiväärieni valintalevyjen ollessa ampuma-asennossa. Viholliskone kasvoi kasvamistaan tähtäimessä hur- jassa vauhdissa syöksyessäni keskelle vihollismuo- dostelmaa ja avatessani lähietäisyydeltä tulen Hurri- canen runkoon. Valojuovaluotini näyttivät kaikki uppoavan tuohon tuohon tuomittuun koneeseen, joka samassa silmänräpäyksessä hulmahti tulisoih- duksi. Aivan viime tingassa ohjaussauvastani ny- käisten sain Brewsterini äkkinäiseen nousuun, jolla vältin ajamasta kiinni vastustajaani. Vain hyvin no- pea veto sauvasta oli pelastumiseni tuossa kriitilli- sessä tilanteessa, sillä Hurricaneen muuttuminen tuli- palloksi näytti myös pysäyttäneen sen vauhdin yht- äkkiä.

Ankara rasitus kohdistui niin koneeseen kuin ohjaajaankin, sillä menetin näkökykyni joksikin ai- kaa veren paetessa päästäni pohkeisiini. Toinnut- tuani tyrmäyksestä katselin vähän ympärilleni ja havaitsin olevani railakkaan ilmataistelun yläpuo- lella. Koneessani tuntui olevan jotain outoa, ja tar- kemmin katsoessani huomasin molempien tasojeni kärkien olevan taipuneena ylöspäin, sillä yläpinnan metalliverhous oli taipumiskohdaltaan aaltoileva. Hurja vetoni oli koetellut koneeni kestäkyvyn ääri- rajoja.

Kun lentäminen näytti sujuvan hyvin viottuneel- lakin Brewsterillä riensin alemmas ilmataisteluun, missä lentäjätoverini käyttivät heiluritaktiikkaa edullisesti Tsaikkoja vastaan. Ampumani Hurricane roihusi metsässä, mihin se oli raivannut noin 300 metrin vaon.

Joukkoon jälleen päästyäni kävin käsiksi Hurri- cane-partioon, joka johtokonettaan kaivaten aikoi esittää sivulta katsojan osaa seuraten Tsaikkojen ja Brewsterien välistä riehakasta ottelua. Sain sijoitet- tua sarjan toiseen Hurricaneen, mikä sai heidät pois- tumaan taistelualueelta. Näin erään Brewsterin tu-

littavan putoamiskypsäksi yhden Tsaikan, ja kun olin hyvässä asemassa, annoin noin toveruuden nimessä tällekin loppulaukaukset niinsanottuna pyyteettömänä palveluksena rotary-kieltä käyttääkseni. Samalla sain aivan eteeni edullisen maalin Tsaikan kaartaessa alapuolellani Bystrjagin aseman luona. Kaartotaistelussa sain ammuttua sen tuleen, ja kone syöksyi palaen metsään aseman itäpuolelle.

Nyt alkoi olla korkea aika häipyä, sillä olimme riehuneet vihollispuolella pian parikymmentä minuuttia, joten vihollisen apuvoimat voisivat sitoa meidät lopullisesti kiinni. Huusin radiolla poikani kokoon Liistepohjaan, josta lensimme riemukkain mielin Kontupohjaan koko parvi, sillä olimme onnistuneet täydellisesti juonessamme, ja jokaisella ohjaajalla oli saalista matkassaan.

TYKISTÖPATTERISTOMME oli sijoitettu syksyllä 1941 Salosiiraan Enson lähistölle, kun eräs tulipatteri siirrettiin jalkaväen avuksi jonnekin Vuoksenrannan kirkon suunnalle. Eräänä päivänä saimme määräyksen lähteä kuorma-autolla hakemaan Ekm:sta muonatäydennystä sekä samalla Kpk:sta yksikkömme postia. Samalla meidän piti viedä muonatäydennys jo aikaisemmin mainitulle, Vuoksenrannan suunnalla toimivalle patterillemme, jonka senhetkistä tarkkaa sijaintia ei edes esikunnassamme kukaan tiennyt.

Matkalle meitä lähti esikuntapatterin silloinen muonitusaliupseeri, jo vanhempi reserviläinen, kersantti Tulkki, tämän kirjoittaja patteriston postilähetinä toimiva korpraali, autonkuljettajana eräs vanhempi reserviläinen sekä toisena kuljettajana Vires-niminen asevelvollinen, reipas nuorukainen ja vielä joku nuorehko tykkimies, jonka nimeä en enää muista. Aseistuksena meillä oli puukko kulakin ja vanhemmalla autonkuljettajalla lisäksi ruostunut vanha venäläinen sotilaskivääri, jossa neljä patruunaa.

Ekm:sta täydennyksen saatuaamme läksimme ajamaan Vuoksenrannan suuntaan ja illan jo alkaessa uhkaavasti pimetä saavuimme kahden maantien risteykseen, johon pysähdyimme neuvottelemaan. Vuoksenrannan kirkonkylä ja lähitienoot oli vasta hiljattain vallattu ja siltä suunnalta kuului vieläkin ajoittain kiivaanakin toistuvaa käsiaseitten ammusta. Neuvottelumme tuloksena läksin kersantti Tulkin kanssa kävellen Vuoksenrannan suuntaan johtavaa tietä etsimään patteriamme ja ohitimme siinä heti alussa meistä oikealla puolen tietä olevan heinäladon. Siinä pimeässä mieleni loihdi latoon vähintään joukkueen verran vihollisia, ja ajattelin kauhulla kädessäni olevaa vanhaa kivääriä, ainoaa mukanaamme olevaa tuliasetta ja niitä vähäisiltä tuntuvia neljää patruunaa sen lippaassa.

Ehdin moneen kertaan manata itseäni laiminlyönistä, kun en ottanut mukaan minulle henkilökohdattaiseksi aseeksi annettua suomalaista "pystykorvaa". Ladosta ei kuitenkaan tullut ketään, joten jatkoimme matkaamme arviolta neljä kilometriä toistellen silloin tällöin patterimme peitenimeä ja hiljaa kuunnellen jo sysipimeäksi muuttuneessa yössä.

Yö oli jo niin pimeä, ettei edes omia jalkojaan nähnyt. Silloin kuulimme metsästä läheltä tietä kissan selkäpiitä karmaisevan naukaisun. Kutsuin sitä hiljaa: kis, kis! ja yht'äkkiä tömähti maantie aivan jalkojeni juuressa ja tunsin jonkun hankaavan saappaitani, ja sitten jo kuulin kissan kehräämistä. Kumarruin ja otin sen syliini. Se osoittautui erittäin hyväilynhaluiseksi nuoreksi pennuksi, joka lähti seuraamaan meitä matkallemme.

Tulimme viimein Vuoksenrannan kirkonkylään. Ainakin niin päättelimme, koska metsä loppui ja tien molemmin puolin erottui runsaasti taloja, tosin vain hyvin heikosti erottuen tummina möhkäleinä. Kävelimme ehkä kilometrin verran kirkonkylän ohikin tapaamatta ketään, joten päätimme palata takaisin autolle ja siellä odottavien tovereittemme luokse. Kissanpentu seurasi meitä koko mat-

AARNE HIRVONEN

Kun se
olivat

Eräänä syyskuun yönä 1941
pysäköidyn auton kopissa ja
hollispartio saapui odottamatta
siinä sekunnit ensin pitkiksi,
vauhtiin, lyhenivät ne pian, ja

Traktorivetoinen patteri marssilla

Ekunnit pitkiä

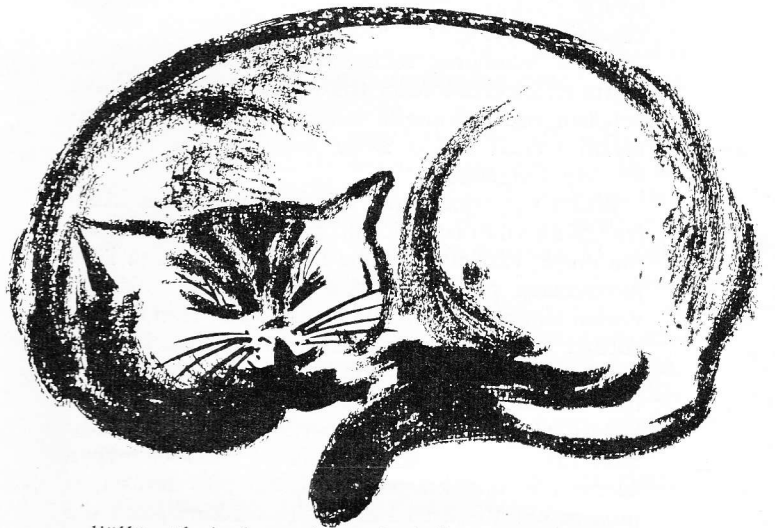
kkuivat pojat koivun suojaan
valla sikeintä untaan, kun vi-
paikalle. Eräälle pojista tulivat
nutta kun tapahtumat pääsivät
niin oli vihollispartio vankina.

kan, joten muonavahvuutemme oli lisääntynyt yhdellä tämän matkan aikana.

Tultuamme toisten luokse oli kello ehtinyt jo lähelle 23, eikä kukaan oikein osannut sanoa, mitä olisi tehtävä. Niinpä minä ehdotin, että peruutetaan auto toisen maantien reunassa kasvavan ison ja tuuhean riippakoivun alle suojaan ja yövytään siinä, sekä asetetaan vartio tunniksi kerrallaan. Tarjouduin itse jäämään ensimmäiseen vuoroon, mihin kaikki suostuivat. Kersantti meni vanhemman kuljettajan kanssa auton ajokoppiin nukkumaan, toiset menivät auton lavalle pressun alle, ja minä jäin kissanpojan kanssa vartioon. Kellon tultua 24 yöllä herätin vanhemman kuljettajan auton kopista jatkamaan lopettamaani vartiota. Hän otti kiväärin ja meni auton taakse seisoskelemaan, minä vuorostani kómmin kissanpojan kanssa auton ajokoppiin hänen paikalleen.

Syystä tai toisesta en saanut heti unen päästä kiinni, kun kissanpentu kehräsi sylissäni ja kaikenlaiset ajatukset risteilivät mielessäni. Kersanttia ei näyttänyt mikään häiritsevän, vaan hän nukkui sikeästi omalla puolellaan auton penkillä.

Kello lienee ollut jo lähempänä yhtä yöllä, ja päiväkin alkoi jo hieman hämärtaa, kun yht'äkkiä kuulin maantieltä meistä vasemmalla hiekan rapinaa ja pian jo selviä askeleita. Pian näin pellon aidan takana maantiellä venäläisen partion tulevan nuokkuvan näköisenä meitä kohti. Se ei kuitenkaan huomannut meitä, koska välillämme oli kaksi pellon aitaa ja automme oli tosiaan melko hyvässä piilossa ison koivun alla, nokka partion kulkemaan tiehen päin. Partioon kuului viisi miestä, joista ainakin

neljällä näkyi olevan kivääri olallaan. Meidän vartiomiehemme ei ollut kuullut partion askeleita eikä ollut muutenkaan heistä tietoinen, ja ase oli hänellä.

Nyt minulla oli siihenastisen elämäni jännittävimmät hetket käsillä, sillä en uskaltanut herättää edes vieressäni nukkuvaa kersanttia, peläten hänen unipäissään "kolaavan" tai ääntelevän kokonaan pellistä rakennetussa Fordin kopissa niin, että vihollispartio heti huomaisi meidät. Samasta syystä en voinut avata auton ovea ja hälyttää toisia, auton

Uljäs suomalainen hevonen sodan pyörteissä

lavalla nukkuvia kavereita. Ja kissanpentu sen kun kehräsi tyytyväisenä sylissäni.

Nämä muutamit sekunnit olivat tosiaan pitkiä, mutta en kertakaikkiaan voinut tehdä mitään, koska pelkäsin ennenaikaisella toiminnallani kenties saatavani meidät kaikki äkkiä turmioon tai vihollismaahan vangeiksi.

Mutta nyt tapahtumat saivatkin yllättävän kään-teen. Kun vihollispartio tuli aivan kohdallemme auton eteen, vartiomiehemme huomasi heidät ja lähti juoksemaan pakoon autosta ja partiosta pois päin, vieden ainoan kiväärimme mennessään. Hän ei ollut ehtinyt kuitenkaan ottaa kuin pari askelta, kun auton lavalla ollut Vires loikkasi lavalta suoraan hänen niskaansa ja sieppasi kiväärin häneltä, sekä käänsi sen kohti vihollispartiota sekä komensi: Stoi, ruki ver! — Samanaikaisesti Vireksen hypyn kanssa olin minäkin jo pompannut pois autosta, ja juoksin nyt Vireksen kanssa partion kimppuun sitä aseista riisumaan. Toisetkin mukanaolleet miehet joutuivat samaan rytkäkkään. Vires juoksi partion johtajana olleen nuoren luutnantin luokse ja otti tältä pois ”Tähti”-pistoolin. Minä puolestani törmäsin vahvaan venäläiseen, jolla oli mielestäni vaarallisin ase, puoliautomaattikivääri. Kun tartuin hänen aseeseensa, tempasi hän sen korkealle ilmaan ja paiskasi vihoissaan maantiehen niin lujasti, että lipas irtosi aseesta. Siitä minä sen kuitenkin sieppasin hyvin vikkellästi lippaineen kaikkineen, ja kun toi-

set miehet ottivat vielä kolmelta muulta venäläiseltä kiväärin pois, niin meillä olikin aseita enemmän kuin tarpeeksi.

Samanaikaisesti alkoi partion tulosuunnasta kohota mustaa savua melko läheltä ja kun kysyimme syytä siihen, sanoi heidän joukossaan oleva suomea puhuva itäkarjalainen mies heidän yöpyneen jo aikaisemmin mainitussa heinäladossa ja lähtiessään tui-kanneen sen tullen.

Kun venäläinen luutnantti sai kuulla meitä olevan vain viisi miestä ja meillä olleen vain yhden kiväärin aseistuksena, sadatteli hän aika tavalla venäjäksi huonoa tuuriaan ja sanoi, että jos hän olisi sen tien-nyt hetkistä aikaisemmin, olisivat osat nyt päin-vestaiset.

Hän oli luullut meitä olevan koko autolastin, eikä senvuoksi ollut ryhtynyt vastarintaan meidät huomattessaan.

Komensimme vangit autoon, ja koska meillä kaikilla oli nälkä, pyysimme saada avata jonkun säilykelihapurkin ja saatuamme siihen luvan kersantilta, levitin minä isolle ”vanikkapalasel-” säilyke- lihaa ja tarjosin sitä vieressäni olevalle venäläiselle. Heidän upseerinsa kielsi häntä kuitenkin syömästä ja kun kysyin itäkarjalaiselta minkä vuoksi, hän vastasi, että ehkä se on myrkytettyä. Kun sitten itse haukkasin aimo kappaleen samasta palasesta, kelpasi se jo vangillekin ja heidän upseerinsa antoi kaikille heikäläisille luvan syödä, sekä söi itsekin. Kaik-

ki kehuivat ruokaa: harasoo, harasoo. Kun ensimmäinen kaveri oli palasensa syönyt, pisti hän käteensä syvälle housunkauluksestaan sisälle ja kaivoi sieltä housujensa kätöksistä munakäsikranaatin, sekä antoi sen minulle. Olimme kaikki suorastaan hämmästyneitä, sillä olimme tarkastaneet jokaisen heistä kahteen kertaan.

Veimme vangit sitten divisioonan esikuntaan, jossa luovutimme heidät sotapoliisin huostaan. Lähtiessään luotamme riisui venäläinen upseeri molempien olkainsa yli kulkevan upseerivyyönsä, sekä otti taskustaan pyöreän venäläisen kompassin ja ojensi ne minulle. Kysyin paikalla olleelta sotapoliisinsä upseerilta, voinko ottaa ne vastaan, ja kun hän lupasi, otin ne, ja ne molemmat ovat vieläkin sotamuistoni.

Divisioonan esikunnasta saimme sitten patterimme tarkan osoitteen ja löysimmekin sen lopulta. Mutta sinne ajaessamme löysimme eräältä kansakoululta, laboratoriksi muutetusta huoneesta, erään venäläisen sotilaan, joka oli ollut siviilissä laborantti, täydessä tislauk- ja kokeilutouhuissa. Hän oli kuulunut samaan partioon, jonka aikaisemmin aamulla olimme vanginneet, mutta oli erään toisen kaverinsa kanssa poistunut toisten seurasta jo edellisenä iltana ja löydettyään yöllä tämän koulun ja täällä laboratorion, oli käynyt heti vanhoihin siviilihommiinsa käsiksi. Toinen hänen kanssaan partiota poistunut kaveri oli mennyt omia teitään.

Veimme tämän "laborantin" patterimme kautta samaan paikkaan toisten tovereittensa luokse ja läksimme etsimään kenttäpostikonttoriamme. Se oli tietenkin juuri muuttanut, mutta sitkeiden etsiskelyjen jälkeen löysimme senkin ja saimme sinne kerittyneen yksikkömme postin.

Muistan nämä tapaukset kuin eilisen päivän ja uskon toistenkin mukana olleiden muistavan. Joka tapauksessa nuori Vires pelasti tilanteen. Tilanteen, jossa minä olin ensiksi "kärnyillä", mutta jossa en kuitenkaan voinut tehdä mitään ja jossa sekunnit olivat pitkiä.

Tehtävän täyttäminen ei tunne voittamattomia esteitä

Aatos Pärnänen

VOITIMME ENSIMMÄISEN OTTELUMME

Nyt oli saatu kosketus siihen suureen tuntemattomaan viholliseen, jonka nuotioiden loimu teki koko koillisen taivaan punertavaksi, ja joka nyt oli ottanut komppanialtamme sen ensimmäisen uhriveren.

HE olivat hiihtäneet jo tuntikausia. Aamulla ani varhain oli lähdetty liikkeelle Kollaanjärven takaisilta teltoilta ja haravoitu erämaata laajalti vihollista tapaamatta.

Tämä oli sitä kuuluisaa, ikivanhaa valtion metsää, jossa paikoin tapasi vielä ennen näkemättömän jylhää hongikkaa. Sitä tuntui riittävän eikä ihmisasumuksista ollut tietoakaan. Lunta oli parhaaksi hiihtokeliksi ja pakkasta sen verran etteivät kintaat kastuneet.

Oli joulukuun 11. päivä 1939 ja kello kävi neljättä iltapäivällä. Hiihtäen neljää vierekkäistä latua eteni siinä 6./JR 35:n I, II ja III joukkue, tunnustelijat edessä. Komppanian päällikkö, luutnantti Sundström hiihteli I joukkueen mukana. IV joukkue oli jätetty Uksujärvelle, koska vihollisen ratsuväkeä oli ilmoitettu siellä esiintyneen.

Verkkaisesti hiihtäen etenivät miehet parrottuneina ja väsynein ilmein likaisissa lumipuvuissaan. Unen puute oli jo muuttunut käsitteeksi. Sodan alkupäivinä saattoi sattua, että mies tauon aikana nukkui seisaalleen ja siitä tuuskahti kasvoilleen, jolloin vasta heräsi. Nyt on jo tähän totuttu, mutta väsymys näkyy silti olemuksesta.

Muutamilla oli "vanerin" kappale kädessä, ja sillä oli myös mukava koukata lunta palan paineeksi. Eipä olleetkaan ruuat näin erämaasodassa hääppöset. Illalla oli saatu kuivamuona ja lämmintä ruokaa, joka lähemmin tutkittaessa osoittautui sattumavapaaksi grahamjauhovelliksi. Sattumia edustivat siinä jauhopaakut, jotka houkuttelevan näköisinä uiskentelivat keitoksessa. — No, olihan se kuitenkin kuumaa, mutta kokit saivat kuulla kunniansa. He olivatkin poistuneet paikalta mitä kiireimmin.

Hyökkäys on saavuttanut vihollisasemat

Oltiin lähestymässä Suojärvelle menevää valta-
maantietä. Vihollisen kohtaaminenkin tuli nyt jo
todennäköisemmäksi. Uudet tunnustelijat vaihdet-
tiin eteen, ja niiden lukuakin lisättiin.

Noin kello 15.40 kajahti yksinäinen kiväärin-
laukaus, sitten useita ja taas hetken päästä muuta-
mia hajalaukauksia. Nyt oli tosi kysymyksessä!

Tunnustelija edestä säntäsi ilmoittamaan: "Vihol-
linen suoraan edessä tiheässä kuusikossa." Luut-
nantti Sundström joukkueenjohtajineen työnty-
eti eteen tiedustelemaan. Vihollinen näytti olevan
leiriytyneenä verrattain suppealle alalle matalanlai-
seen, mutta tiheään näreikköön. Tämä oli varmaan
eräs heidän sivustavarmistuksiaan, joita he työnsi-
vät suojakseen maantieltä molemmiin puolin sivus-
toilleen. Lumipuvuttomat viholliset erottautuivat
selvästi lumisessa maastossa.

Lyhyen neuvottelun päätökseksi tuli: häikäilemä-
tön samankeskinen hyökkäys kolmelta suunnalta ja
tuli avataan mahdollisimman yhtäaikaaisesti. Aikaa
ei ollut hukattava, sillä ilta pimeni nopeasti.

II joukkue vänrikki Salosen johdolla levittäytyi
vasemmalle ja luutnantti Suhosen III joukkue oi-
kealle. I joukkue, johtajana vänrikki Oinas, jäi kes-
kelle. Komppanianpäällikkö komentoryhmineen

seurasi mukana. Lähestymisryhmyksessä edettiin
jalkaisin. Sukset jäivät tuloladun varteen.

Vihollinen, jolla ei näyttänyt olevan eteentyön-
nettyä varmistusta, oli hermostunut. Se ampui to-
vittain, jopa pikakiväärinkin päästeli sarjojaan.
Yleensä he ampuivat liian ylös.

Lähestyimme mahdollisimman äänettömästi. Väli-
matka viholliseen oli enää vajaat 50 askelta. Tuli-
käsky annettiin ennen kuin II ja III joukkue olivat
vielä aivan valmiit.

Taistelu alkoi. Pikakiväärien, konepistoolien ja
kiväärien keskitetty tuli lakaisi vihollisjoukkoa, ja
sieltä vastattiin äkäisesti. Hurjassa innossaan tun-
keutui I joukkue, jolla oli lyhin matka, näreikköön
ja heti muutaman minuutin kuluessa menetettiin
kolme miestä kaatuneina. Silmätysten vihollisen
kanssa, vain muutaman metrin välimatkalta käy-
dyssä tulitaistelussa kaatuivat vänrikki Bror Oinas,
sotamies Armas Rantapelto ja korpraali Lauri Aho-
nen. Haavoittuneita oli myös. Näistä lievemmin
haavoittuneet poistuivat takamaastoon ja pahemmin
haavoittuneet jäivät hiljaa makaamaan.

Mutta pian alkoi toistenkin joukkueiden tuli jo
vaikuttaa täydellä teholla. Murhaavassa ristitulella

Kyttää kuin ilves — niin teki useasti suomalainen sivakkasissi

vaimeni vihollisen vastarinta, vaimeni ja lakkasi viimein kuin naulan kantaan. Meikäläisetkin lakkasivat ampumasta ja ottivat haltuunsa vihollisen leirialueen. Ruumiita ja taas ruumiita — näky oli puolipimeässä juhlanan kaamea, ei elonmerkkiä kenessäkään. Ampumaketjussa, jossa olivat taistelleet viimeisen taistelunsa, lepäsivät nuo sortuneet soturit.

Heti tukikohdan takana levisi metsäaukeama ja sen reunaan asetti III joukkue varmistuksen, kaiken varalta, ettei meitä vuorostaan yllätettäisi. Siinä touhussa tapasin luutnanttimme. Nähdessään minut hän ojensi kätensä ja sanoi hymyssä suin: Kiitos Sinulle! Meidänhän kävi hyvin. Voitimme ensimmäisen ottelumme!

Siinä se olikin lähempi tuttavuus solmittu. Mitä ei parikuukautinen YH-aikainen yhdessäolo ollut saanut aikaan, sen toi nyt tämä ensi kosketus viholliseen.

Yhdessä siinä tarkastimme vihollisen tukikohtaa ja niin tekivät toisetkin. Siellä täällä välähtelivät taskulamppujen valot. Mitäpä muuta sotamies niin etsisi kuin ruokaa. Eikä etsinytkään turhaan, sillä miehillä näkyi olevan paksua, maukasta limppua kädet täynnä.

Puoli tuntia oli "operaatio" vaatinut aikaa ja satakunta vihollisen sotilasta oli löytänyt matkansa päin. Neljä konekivääriä ja neljä pikakivääriä sekä n. 80 kivääriä vaihtoivat samalla omistajiaan.

Nyt oli saatu kosketus siihen suureen tuntemattomaan viholliseen, jonka nuotioiden loimu teki koko koillisen taivaan punertavaksi ja joka nyt oli kantanut komppanialtamme ensimmäisen uhri-verensä. Ilmeisesti tällainen tapaus merkitsi suurta vedenjakajaa elämässä, kaiken uudelleen arviointia. Mikään ei tämän jälkeen voinut olla niin kuin oli ennen. —

Mutta komppania alkoi tehdä lähtöä. Sukset haettiin, ja lähivarmistus poistettiin. Haavoittuneet oli jo lähetetty edeltäpäin. Siinä vielä pimeässä etsittiin yhtä kaatuneista taskulamppujen valossa ja ihmeteltiin erästä venäläistä konekiväärimestä, joka levitettiin käsivarsin makasi aseensa päällä ikäänkuin sitä suojellen. Hän oli tuskin kerinnyt käyttää asettaan. Huomenna tultaisiin keräämään telttalueelle nyt jätettävä sotasaalis.

Vetäen ahkioissa haavoittuneita ja kaatuneita aseveljiään alkoi komppania verkalleen hiihtää joulukuisen illan pimeässä kohti Kollaanjärven takaista telttakotialuettaan.

B Laurila

"JERMU"

Aunuksen valtausretkellä

Seuraavassa kerrotaan Rask. Psto 15:n eli "Jer-
mun" vaiherikkaasta toiminnasta, joka muiden
mukana oli tukemassa suomalaisen Karjalan ar-
meijan etenemistä itää kohden syksyllä 1941.
Syyskuun lopulla lähestyi armeijan hyökkäysjyrä
Äänisen rantoja, jossa myös Karjalan pääkau-
punki Petroskoi joutui 1.10. suomalaisten hal-
tuun. Täältä hyökkäys jatkui Karhumäkeen ja Ää-
nisen kanavalle, jonne rintama pysähtyi 6.12.1941.

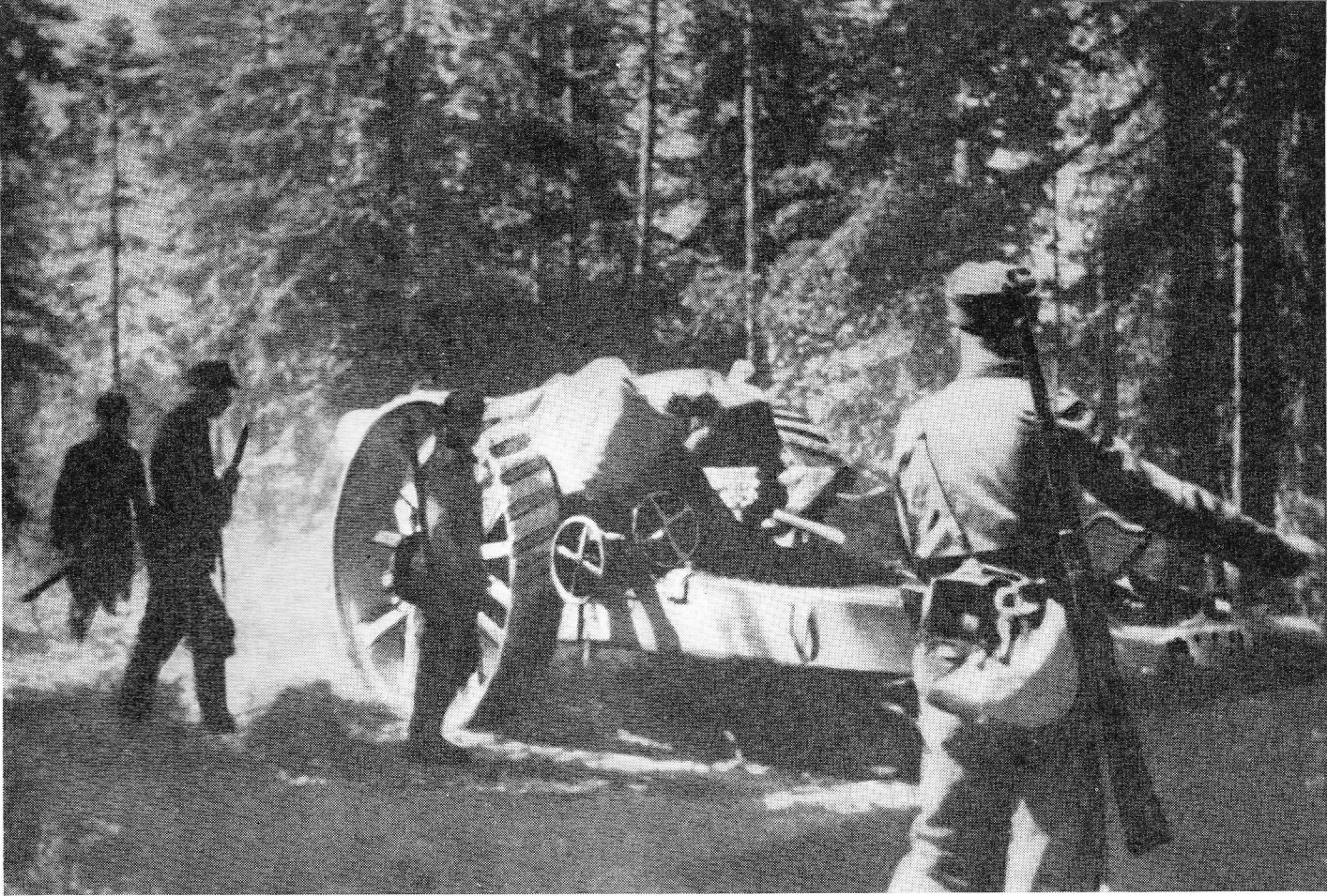
EDETESSÄMME syyskuulla 1941 Prääsästä Pet-
roskoihin pisti erikoisesti silmään vihollisen tykis-
tön liikkuvuus, käyttönopeus ja -joustavuus. Se lie-
nee ollut lukumääräisesti omaa tykistöämme hei-
kompi, jonka lisäksi se etenemisen aikana jatkuvasti
heikkeni. Siitä huolimatta se puri tehokkaasti, ja
sen johto osoitti hyvää maastotuntemusta ja aavis-
tuskkyä. Tienvarsimaastot, sivutiet, tienhaarat,
notkelmat, joki- ja purovarret jne. olivat lyhyiden
ja kiivaiden tulitusten alaisina ja harvoin niin, et-
tei häiriöitä olisi sattunut. Mittauspatterillamme
oli vanhentunut ja hidaskalusto, mikä tietenkin
vaikeutti vastatykistötoiminnan johtoa, ja usein
kävi niin, että määritelty vihollisen tuliasema si-
jaitsi toisaalla kuin se, mikä oli määritelty edellisen
tulituksen perusteella. Tämä osoitti vihollisen
suurta liikkuvuutta ja nopeutta, jonka takana var-
maan piili miltei pettämättömästi toimiva ennakko-
suunnitelma. Näin ollen vaikutti 22.9. saakka siltä,
kuin vihollisen tykistöllä olisi ollut henkinen yli-
ote, ja vasta sanotun päivän jälkeen lehti tässä suh-
teessa kääntyi.

Varsinkin 3. patteri joutui kokemaan epäonnea
vihollistykistön toiminnan takia. Niinpä 22.9. pat-
teri joutui yllättäen kovan keskityksen alaiseksi me-
nettään 1 kaatuneen ja 3 haavoittunutta, lisäksi
vioittui osa ammuksista, ja kartussivarasto syttyi tu-
leen. On laskettava patteriupseerin ansioksi, että
järjestys säilyi patterissa ja että uhkaava kartussi-
palo saatiin sammutetuksi. Tapahtuneen johdosta
vaihtoi 3. patteri asemia.

Raskas patteri tuliasemissa

Välittömästi Äänislinnan valtauksen jälkeen sai
patteristo käskyn siirtyä Suollusmäen maastoon teh-
tävänä Solomanniin suoritettavan hyökkäyksen tu-
keminen. Poistuessani autosta Suollusmäen juurella
huudettiin mäen päältä, oliko alhaalla tykkimiehiä,
ja kun vastasin myöntävästi, pyydettiin heti tule-
maan ylös. Siellä istui everstiluutnantti Susitaival
kiikari silmillään ja osoitti kohti Suojun siltoja,
joiden kautta vihollinen paraillaan taajoin joukoin
vetäytyi pohjoiseen. Hän tiedusteli, voidaanko
tehdä mitään vihollisen vetäytymisen estämiseksi,
koska samat joukot muutoin tulevat myöhemmin
olemaan uudelleen vastassa. Nolevat silmäys kart-
taan osoitti ampumamatkan riittävän, mutta kun
tiedustelin, missä määrin omia joukkoja oli tuossa
maastossa, ei voitu sanoa mitään varmaa. Alueelle
saapuville tulipattereille annoin käskyn mennä no-
peasti aseisiin Suollusmäen juurelle, kaikki patterit
rinnan, sekä Suojun siltojen koordinaatit valmis-
teltaviksi, jonka jälkeen autoon ja kiireesti enti-
selle asema-alueelle jääneeseen tykistön johtoportaa-
seen saamaan selvyys omien joukkojen sijainnista
Suojun maastossa. Matkalla tuli vastaan patteriston
komentaja, majuri E. Hallakorpi, jonka pysäytin,
ja selostin hänelle tilanteen. Hän oli matkalla eteen
Solomannin valtauksen määrätyn rykmentin ko-
mentajan luo, mutta piti tätä asiaa niin tärkeänä,
että kääntyi takaisin keskustelemaan tykistön johto-
portaan kanssa asiasta. Siellä meitä kohtasi petty-
mys, koska sanottiin erään oman rykmentin olevan
etenemässä samaan maastoon, eikä sen tarkasta si-

Raskas siirtymässä tuliasemaan

jainnista ollut tietoa. Patteriston komentajan toistamista pyynnöistä huolimatta ei asiaan saatu sen parempaa selvyyttä. Pidettiin näin ollen parhaimpana olla ampumatta. Niine hyvineen palattiin patteristoon. Kiipesin ylös Suollusmäen rinteitä, jolloin everstiluutnantti Susitaival sanomalla: "no" kysyi retken tulosta. Patteristo oli ampumavalmiina ja valmiiksi suunnattuna, oli pantu "töpinäksi". Kerroin tapahtumain kulun. Sitten istuttiin vierekkäin ja kiikaroitiin Suojun siltojen yli yhä edelleen vyöryvää massaa ja luutnantin poskia poltti häpeän puna hänen kuunnellessaan vanhan sotilaan ja isänmaanystävän sarkastisia huomautuksia.

* * *

Kumsjärven valtaus oli edessä. Patteristo oli asemissa Mäntyselkä—Kumsjärvi tien varressa, ja lännessä eteni jalkaväki korpien kautta. Sen mukana olevalle tulenjohtueelle oli määrätty sekä radio- että puhelinyhteys, ja teiden täysin puuttuessa oli rakennusryhmää vahvennettava 20 miehellä, jotka toimivat kelankantajina. Yhteyden rakentaminen suoritettiin pimeänä tihkusateisena yönä, monesti ainoana käyttökelpoisena tienä soitten yli kulkevat jäiset ja sateesta liukkaat pitkospuut. Kun jalka lipsi näiltä pitkospuilta, se upposi pehmeään pohjattomalta tuntuvaan suohon. Valoa ei aina voitu käyttää, sillä ympäröivissä pensaikoissa oli pieniä vihollispartioita, joiden kanssa yhteyden rakentajat tuostakin olivat tulikosketuksessa. Miehet alkoivat uupua, ja aputulenjohtajaa, joka johti puhelinryhmän etenemistä, alkoi vähin erin vaivata uskon puute. Tehtiin jopa esityksiä rakennustyön keskeyttämisestä ja yhteyden ylläpitämisestä vain

radion avulla. Muutamat rohkaisevat sanat, jolloin muistutettiin, että mikään tehtävä ei voi eikä saa olla meille mahdoton, antoivat ihmeesti voimaa, ja yhteys valmistui kuten pitikin.

Samaan aikaan joutui patteristo miehittämään uuden tulenjohtokeskuksen maantien varressa, jonka lisäksi vanha ryhmäkeskus jäi runkoon kiinnitettynä ja patteriston miehittämänä taakse, vikapartiokeskuksena. Kaikki tämä sekä em. rakennustehtävä oli kuluttanut patteriston viestielimet käytännöllisesti katsoen loppuun, kun patteristo sai käskyn kahden uuden 3—4 km pituisen yhteyden rakentamisesta. Ottaen huomioon, ettei viimeistä miestä mahdollisten vikapartioitehtävien vuoksi voitu lähettää ulos, ratkaistiin tehtävä seuraavasti: viestiupseeri ja yksi mies toimien kelamiehinä rakensivat toisen yhteyden, viestiupseerin apulaisena toimiva vääpeli ja yksi mies rakensivat samalla tavalla toisen yhteyden. Kumpaakin "ryhmää" seurasi kuorma-auto, jossa olivat täydennyskelat. Autonkuljettajat suorittivat kelojen vaihdon ja johtimien liittämiset koesoittoineen.

Iltapäivällä 7.11. sai Keltovaaran maastossa asemassa oleva patteristo käskyn vaihtaa asemia niin eteen, että vielä samana päivänä pystyttäisiin tulittamaan Karhumäkeä. Kartan perusteella määrättyä tuliasema-aluetta ei voitu käyttää, sillä maaston kumpuisuudesta johtuen vihollinen hallitsi ko. alueen suorasuuntausaseillaan. Näin ollen oli asema-alue määrättävä hieman taempaa Matkajärven ja maantien väliseltä alueelta, vajaan 2 km päässä etulinjasta. Jo samana iltana saatiin esimakua siitä mitä tuleman piti. Vihollispartio katkaisi puhelinyhtey-

Taustassa Tapponiemi, jonka omistuksesta käytiin tammikuussa 1942 raivokkaita taisteluja

den taakse ja vikapartio joutui noin 100 m päässä asemakeskuksesta tulikosketukseen sen kanssa. Taaksepäin matkaava 1.Ptrin kuorma-auto yllätettiin vähän matkaa ajettuaan. Lähivarmistusta lisättiin ja Karhumäkeä tulitettiin ennen kello 24, kuten oli määrätty.

8.11. valkeni epäonnekkaana. Jalkaväkemme hyökkäys ei menestynyt, ja vihollinen alkoi osoittaa huomattavia aktiivisuuden merkkejä. Oma jalkaväkemme alkoi olla yhä suuremman tykistötuen tarpeessa. Puolen päivän jälkeen ilmoitti 3.Ptrin patteriupseeri, että kevyt hevosvetoinen patteristo marssii tietä tuliasemistamme eteenpäin.

Pian em. ilmoituksen saatuaani alkoi kuulua kiväärinlaukausten ääniä eri suunnilta. Ihmettellessäni mitä tämä merkitsi, jolloin mm. eräs mittaussaliupseeri rauhallisena totesi, että räjähtävät harhaluodit räjähtelevät puissa, sain samalla 3.Ptrilta ilmoituksen, että vihollinen on käynyt muutaman sadan metrin päässä patterin edessä marssivan kevyen patteriston kimppuun. Annettuani heti käskyn täydestä lähipuolustuksesta koko patteristossa sekä tiedusteltuani, voitaisiinko edessä olevaa patteristoa auttaa suorasaunaustulella — johon 3.Ptri vastasi epäilevästi sitä mahdollisuutta, — oli meillä vihollisia heti komentopaikkani takana ja sivustoilla. Johtuen ahtaasta maastosta — kapea, soiden ympäröimä harjanne — oli patteriston ryhmitys hyvin tiivis, kaikki patterit rinnan. Tämä kenties oli nyt hyödyksi, sillä nopeat, keskitetyt vastatoimenpiteet suuremmalla joukolla olivat täten mahdollisia. Kohta ilmoitti 3.Ptri, että sen tuliasemassa taistellaan, kohta taisteltiin muidenkin patterien asemissa. Silloin soi komentopaikkani puhelin, tulenjohtaja pyysi nopeasti torjuntaa, vihollinen hyökkäsi. Nyt näytti tykkimiehistö mihin se pystyi, osan taistellessa tuliasemissa, ja niiden välittömässä läheisyydessä toimi toinen osa tykeillä. Jalkaväkiaseiden rätinään sekaantuivat kumeat lähtölaukaukset, edessä oleva jalkaväki sai tarvitsemansa tuen. Mainittakoon, että teoksessa Suomen Sota 1941—1945 mainitaan tässä yhteydessä, että tykistön tuli huomattavasti edesauttoi vihollisen hyökkäysten torjuntaa 8.11.41.

* * *

Poventsaan päättyi patteriston hyökkäyksen tie joulukuun alkupäivinä 1941. Silloin oli ammuttu yhteensä 17.677 laukausta sodan alusta lähtien. Sinne saapui 2.Ptri ensimmäisenä välittömästi etenevää jalkaväkeä tukien, muut hieman myöhemmin. Mutta joskin hyökkäys oli päättynyt, niin oli vielä kerran sanottava vastustajalle painava sana siitä, että tar-

koitimme edelleen täyttä totta. Tämä tapahtui silloin, kun vihollinen tammikuun alussa 1942 teki kaikkensa saadakseen meidät luopumaan työmme tuloksista.

Tilanne oli kriittisimmillään, vihollinen oli toisen kerran saanut Tapponiemen kokonaan haltuunsa. Etulinja kulki suunnilleen Tapponiemen poikki kulkevan tien tasalla, mikä merkitsi mm. sitä, että tilapäinen etulinja oli noin 800 m päässä äärimmäisenä oikealla olevasta 3. patterista. Vihollisen voimakkuus pakotti vahventamaan jalkaväkeä, joten patteristo lähetti joukkueen verran miehiä Tapponiemessä olevan jalkaväen vahvistukseksi. Niissä taisteluissa haavoittui joukkueenjohtajana toiminut vänrikki Takala kuolettavasti. Kanavalla oli pienempiä osastoja jalkaväen tukena, mm. eräs pieni tukikohta patteriston mittausröyhmän miehittämänä. Tukikohdan päällikkönä ja tulenjohtajana toimi patteriston kaasunsuojelualiupseeri.

Eräänä iltana sain käskyn valmistaa häirintäohjelmaa Tapponiemeeseen koko yöksi. Häirinnän jälkeen oli seuraavana aamuna varauduttava 1/2 tunnin valmisteluun, jonka jälkeen oli oltava valmiina saattoon. Ohjelma laadittiin käskettyjen puitteiden mukaan ja tuli olemaan 52 laukausta patteria kohti tunnissa. Vallitsevan ammustilanteen mukaan varastomme olisi ollut tyhjä 2 1/2 tunnin ammunnan jälkeen, ja täydennyksestä tiedettiin vain se, että Karhumäen asemalle oli tulossa ammusjuna. Lisäksi käskettiin aloittamaan häirintä heti. Oli otettava huomioon sekin, että junakuljetusta voisi kohdata viivästyminen, jolloin mahdolliseen torjuntaan ei 2 1/2 tunnin häirinnän jälkeen olisi ollut mitään ammuksia. Käskettiin ottamaan riski sekä lähettämään tarpeellinen määrä autoja ja miehiä Karhumäen asemalle. Häirintäohjelma aloitettiin käskyn mukaan ja ampumatarvikkeiden ollessa juuri loppumassa ajoi kuhunkin tuliasemaan 4 autoa täydessä kuormassa, auto kunkin tykin taa. Jottei toimintaa olisi tarvinnut keskeyttää, oli ensimmäiset ammuksiset lyötävä putkiin suoraan autojen lavoilta. Siinä meni hetkeksi painoluokat ja ruutierät sekaisin, mutta pääasia oli, että vihollinen oli jatkuvan tulen alla.

Seuraavana päivänä joutui vihollinen toisen ja viimeisen kerran luopumaan Tapponiemen poikki kulkevasta tiestä ja vähin erin koko Tapponiemestä. Mutta tuliasemissa oli tykkimiehistöön kuuluvilla vaikeuksia saada tulta tupakkaan tai lusikoitua puuro suuhun. 52 laukausten tahti patteria kohti tietää 13 laukausta tykkiä kohti eli laukaus noin 5 minuutin väliajoin. Tykin lataaminen joka 5 minuutti 6" ammuksella noin 9 tunnin ajan sekä välillä suoritetut purkaus- ja lajittelutyöt vaativat oman veronsa teräksisenkin käsivarren lihaksissa.

Kului vuosia. Kerran kuulin mainittavan nimen "Jermu". Saatoin todeta, että siellä "iski tarinaa" mies siitä mittaussaliupseerista, joka oli ollut patteriston kanssa yhteistoiminnassa Imatran vaiheen aikana kesällä 1941. Tulkoon näin jälkepäin kerrottua silloisille Jermun miehille, että se oli vahvaa tarinaa.

Toisinaan tuli sodan ankarina päivinä suomalaisen soturin ajatuksiin aavistus, että tämä päivä on hänen viimeisensä. Niin kävi pikakiväärimies Niilo Hannulallekin Talvisodan maaliskuussa Vilajoella. Tähtikirkkaana aamuyönä hän sanoi tovereilleen vetäneensä nyt viimeisen sauhunsa. Eikä hän enää iltaa nähnyt.

OLI Talvisodan aikainen maaliskuun 7. päivän tähtikirkas aamuyö 1940, kun Satakunnasta koottu pataljoonamme, IX/KT-Pr., saapui Sallan suunnalta etelään Säkkijärven Vilajoelle. Ruokailimme ennen hyökkäystä pimeässä kuusikossa. Metsä oli meitä ennenkin suojannut.

Töpinän miehet jäivät kenttäkeittiöineen samaan kuusikkoon meidän lähtiessämme nikkelitervehdykseen jo tutuksi käyneiden "idän" sotilaiden kanssa. — Se suurten kuusien varjossa syöty ateria oli monelle viimeinen, kuten pk-kaverilleni Niilo Hannulalle Kiukaisista.

Heti hyökkäykseen lähdön jälkeen hän sanoi heittäessään tupakanpätkän pois:

- Minä vedin nyt viimeiset sauhut.
- Onko Sinun tupakkasi sitten lopussa?
- Ei, toista laatikkoa on taskussa ja kuormastossa olevassa repussa on vielä muutamia.

En käsittänyt vielä silloin hänen aavistustaan tulevasta tapahtumasta, vaan sanoin:

— Voi, kaveri hyvä, emme me sellaiseen tuiskuun ole koskaan joutuneet, ettemme sinä aikana vetäisi rauhan savuja, kun pikakivääri hangessa jäähtyy.

Ketjussa hiihtäen tavoitimme Viipurinlahden ylittäneet "vastustajat" edellä mainitulla Vilajoella. Tarkoitus kai oli, että lisätyin voimin työnnettäisiin heidät takaisin. Heidän asemansa olivat kuitenkin jo siksi vahvat, että hyökkäyksemme pysähtyi oltuamme ihan jo rannikon tuntumassa, koska puiden lomitse näkyi avaraa meren selkää. Ketjumme eteneminen hidastui, ja tappioiden luku alkoi kasvaa.

Hannulaa alkoi hermostuttaa ketjun paikoillaan olo. Hän otti taskunsa täyteen pk-lippaita ja lähti yksin eteenpäin 30—40 metriä meistä toisista eteen. Seisten ja käsiensä varassa ampuen hän lasketteli

VIIMEISET SAUHUT

lippaan toisensa jälkeen tyhjäksi minun huudellesani häntä koko ajan takaisin.

Lippaiden tyhjennyttyä hän tuli luokseni ja sanoi:

— Mitä Sinä minua takaisin huutelet? Täällähän ei näe yhtään ketään, ja tuolla niitä on vaikka kuinka paljon, sain monta ammutuksikin. Mene vielä sinne takaisinkin.

Heittäen tyhjat lippeat vierelleni hän otti täysiäisiä taskunsa täyteen. Kielsin häntä jälleen kehoittaen katsomaan oikealle, kun siellä jo makasi kolmen metrin päässä konepistoolimies Salminen poski halki ammuttuna. Kieltoni ei tehonnut Hannulaan, vaan hän meni entiselle paikalleen ja jatkoi ampumistaan. Huusin vielä Hannulalle: — Ei niin pitkä mies saa nyt seisoa!

Samalla hiihti paikalle joukkueemme varajohtaja Ylihongisto ja käski viedä konepistoolimiehen pois täältä, koska ahkiomiehet eivät kerkiä, kun vietäviä on niin paljon. Vasemmalla olevan Rintalan pyysin avukseni. Otimme Salmisen väliimme ja pystyssä kävellen, kolme selkää vihollisen maalitauluina, lähdimme ketjusta kohti Jsp:tä.

Varomaton teko näin jälkepäin ajateltuna, mutta ehkä Hannulan kestotuli oli niin tehokasta, että "vastustajan" täytyi olla niin tiiviisti suojautuneena, ettei kyennyt meitä tulittamaan. Alkumatkasta vilkaisin taakseni katsoakseni vielä Hannulan ylimielistä sodankäyntitapaa. Minulla oli syvä huoli hänestä, sillä hän oli tullut minulle läheiseksi niinä pitkinä pakkasöinä, jotka Sallan suunnalla olimme yhdessä kestäneet. Saatoimme Salmisen Jsp:lle, joka ei ollutkaan kaukana.

Jsp:llä sattui muuten huvittava tapaus, joka tässä kerrottakoon. Siellä sanottiin, että joka itse voi kävellä, hän menköön omin voiminsa, jotta riittäisi hevoskyytejä pahemmin haavoittuneille, kun ei tänne voi autolla tulla. Tämän kirjoittaneella oli lumipuku toiselta puolen aika punainen, minkä oli aiheuttanut Salmisen poskihaavasta valunut veri häntä taluttaessani. Kun lähdin paikalleni takaisin Jsp:ltä, niin huudettiin minulle: — Ei sinnepäin! Viittasin kädelläni linjalle päin ja pidensin askeleitani. Silloin ulkona oleva mies tuli juosten minua kohti ja käteeni tarttuen viittasi toiseen suuntaan. Sanoin, että olen terve näkyvästä verestä huolimatta. Hän teki vielä minulle älykysymyksenkin varmistautuakseen olinko joka suhteessa terve.

Suojana vain kuopat lumessa jouduttiin usein torjumaan vihollisen hyökkäykset

Suustani tulvahti "Kiitos" hänelle huolenpidosta, jota hän minulle osoitti.

Palasin ketjuun, joka oli vetäytynyt n. 200 metriä taaksepäin sillä aikaa kun olin ollut sieltä poissa. Hannulaa en enää tavannut. Hän oli jäänyt siihen paikkaan, josta häntä monesti ennen lähtöäni varoitin. Saman ryhmän miehet kertoivat hänen kaatuneen ääntä päästämättä melkein heti lähtöni jälkeen. Hän jäi vihollisen puolelle pikakivääreineen.

Sinne jäi myös lipaskantolaukkuni suuren männyn juurelle samoin kuin sukseni. Tuntui siltä, että Korkein ohjaa maallista matkaamme sodassakin. Olin menettänyt hyvän kaverin enkä voinut mennä häntä edes hakemaan, en parhaalla tahdollaankaan. Siksi valtasi mieleni yksinäisyyden tunne.

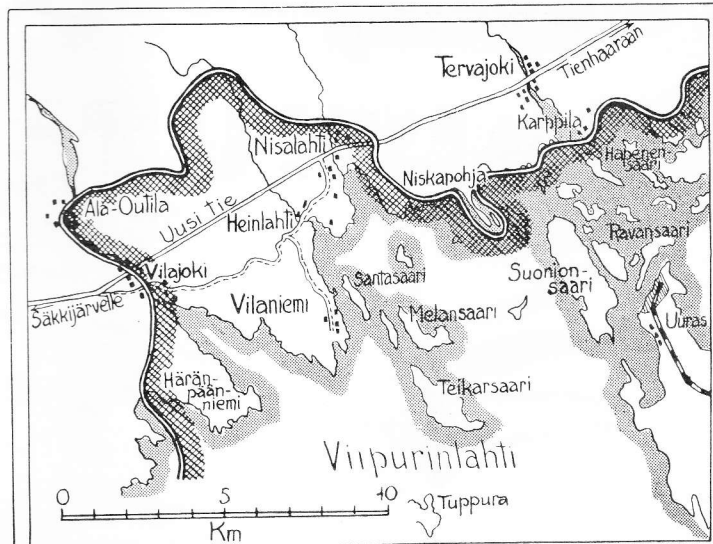
Illan hämärtyessä, taistelun tauottua, vetäydyimme vähän taaksepäin. Tarvoin paksussa lumessa sille ladulle ja samaan kohtaan, missä aamuhämärässä olimme olleet vielä yhdessä, hän elävänä vetäen viimeiset sauhunsa.

Siinä elin aamuhetket uudestaan, samoin kuin koko talviset tapahtumat aina Porista lähtien. Mutta sodan kylmä laki hengittää yli inhimillisyyden, ja sotilaan tulee vain kaikki kestää.

Tulitoimintaa ei ollut enää, kun tulimme pois iltayöstä jalkaväen tulen ulottuvilta, eikä vihollisenkaan tullut heti peräämme. Aamuhämärissä kuulin huoltotieltä liikettä. Menin ottamaan selvää joko aamutee tulee, koska asemani oli tien lähettyvillä. Sieltä tulikin oma panssarintorjuntatykki miehineen kahden hevosen vetämänä. Ajoivat päin rintamaa asemani sivuitse. Ajattelin sanoa heille, että älkää vain menkö enää tästä eteenpäin. Mutta päätin, että heillä on eri esimies kuin meillä jalkaväen miehillä, joten en voi sekaantua heidän asioihinsa. Olisi kuitenkin tarvinnut, koska vähän ajan kuluttua kuului heidän menosuunnaltaan laukauksia. Miehet palasivat ryömiä takaisin, tykki ja hevoset olivat jääneet. Sanoivat, että piti mennä eilisiin asemiin. Ikävää tunnossani tuntien sanoin puolestani, että meinasin heitä äsken varoittaa ajamasta tästä eteenpäin, mutta kun eiliset varoitukseni ase-
toveriini nähden eivät auttaneet, olin väsynyt varoituksiini.

Maaliskuun 8. päivä oli rauhallinen, aurinko heilotti kirkkaana koko päivän. Viipurin suunnassa kuului tykistö olevan äänessä. Olimme sen uuden maantien laidassa, jota on oikaistu Vilajoen koh-

Venälaisten sillanpään laajuus Vilaniemen suunnalla Viipurinlahden länsirannalla Talvisodan päättyessä

dalta. Iltapäivällä tuli "idän" sotilas kaikessa rauhassa sivutieltä maantielle ilman näkyvää asetta ja mantteli yllään sekä pyyheliinan tapainen valkoinen vaate vyössään meidän puolellemme. Olisi kai tullut perille asti, mutta erät meistä alkoivat viittoilemaan ja sotilas pysähtyi hetkeksi, huomasi erehdyksensä, teki täyskäännöksen ja pinkaisi takaisin sen kuin kerkesi. Muutamat ampuivat perään, mutta suojaava metsä tuli pakenevan pelastukseksi, kuten meillekin niin usein.

Kaunis päivä kallistui illaksi ja yöksi. Laitettiin asemia ja naamioitiin ne aamuksi kuusen taimilla, koska arveltiin, että vihollinen hyökkää. Aamun tultua se yrittää varmaankin saada haltuunsa Tienhaarasta Säkkijärvelle menevän maantien. Se saapuikin jo iltayöllä maantien lähettyville. Sitä todisti äänekäs puhelu. Aamuyöllä tuli Tienhaarasta päin maantietä hevosrivistö, jonka reen anturat ulisivat pakkaslumessa niin kuuluvasti, että oikein peloitti, kun vihollinen oli melkein tien laidassa, eikä tiedetty, kuka sieltä tulee. Olimme maantienojassa tulijoita vastaanottamassa ja varuillamme. Ensimmäisellä oli kenttäreitti, josta näkyi tulevan höyryä. Lähelle tultuaan ajomies sanoi kuuluvasti hevoselleen, että laiskaa menoa se taas tuntuu olevankin. Tästä varmistuimme, että ajajat ovat meikäläisiä. Kohdalle tultua sanoimme heille: — Minkä nyt hiljaa, tiedätekö missä paikassa nyt olette? — Sanoivat, että tästä käskettiin mennä. Selostin heille tilanteen. Ei puhuttu enää ääneen, kuten naapurit metsikössä tien vastakkaisella puolella. Kun saimme heiltä pakit täyteen kuumaa vettä, "maistui se vähän teelle", kuten kaverit jälkepäin sanoivat. He jatkoivat matkaansa Säkkijärvelle päin. Ei siinä ennättänyt keskustella, että mistä tullaan ja minne mennään. Onnellisesti kaikki näytti kuitenkin menevän. Hyvällä onnella näyttää selviävän missä vain. Pääsi helpotuksen huokaus, kun rekien äänet lakkasivat kuulumasta ilman laukauksia. Aamun valjetessa ei sitä tietä olisi enää päässyt hyvällä onnellakaan, sillä naapuri aloitti rynnistyksen tullakseen yli tien.

Olin saanut yöllä asekuormasta tutuksi käyneen aseeseen, Hannulan mukana jääneen tilalle. Asemani oli pienen mäen päällä. Maantie kulki alhaalla mäkileikkauksessa. Ajattelin, että paljon tarvitaan, jos tästä tullaan, niin kuin ei sinä päivänä tultukaan. Pk sai ollakin kuumana koko päivän. Hängessä oli puu poikittain ja sen päällä pikakiväärini. Kerrankin oli päällysvaippa niin kuuma, että aluspuu alkoi savuta. Luulin piipun menneen pilalle ja kierteet pois. Kylmä hiki nousi otsalle, kun ei ollut varapiippua lähellä saatavissa. Entiseen tapaan pänin pk:n hankkeen pystyyn porisemaan ja vieruskaverille annoin kehoituksen pitää yllä tulta entistä enemmän. Jäähtymisen jälkeen toimi pk jälleen hyvin, eikä piippuun tullut mitään vikaa. Niin meni erinäinen määrä lippaita tyhjäksi päivän mittaan, meni niin paljon kuin uusi kaverini ehti täyttää.

Hyökkäysintoa "vastustajalla" riitti koko päiväksi, vaikka heistä monen elämä sammuikin maantien varteen. Heihin yhtä vähän kuin vielä elossa-

kin oleviin eivät enää tehonneet upseereittensa huudot. Päivän laskettua illaksi vihollinen katsoi päivätyönsä päättyneeksi ja luopui yrityksestä sillä kertaa. Olikin jo korkea aika luopua, kun oltiin niin väsyneitä, ettei pk. pysynyt enää käsissäni kestopulen aikana. Kylmä pakkasusva laskeutui taistelupaikan ylle. Oli hiljaista kuin kuolema olisi kaiken verhonnut. Vain lumettomat puut, joilta osaksi oli latva poissa, seisoivat pystyssä, kyljet valkoisina, luotien repiminä.

Siinä Hannulakin taas tuli mieleen. Jos hän olisi silloin säästynyt, olisi varmaan säästynyt tänäänkin, koska minulle ja apulaiselleni ei tapahtunut mitään, ja olisi nähnyt senkin aamun, joka toi meille rauhan ja lopetti taistelut. Heräsi ajatus, että jos pääsisi rauhan päivinä tänne päin, olisi ehkä mahdollisuutta saada selville hänen lepopaikkansa, joka kylläkin silloin tuntui haaveajatuksesta.

Jatkosodan aikana tuli siihen tilaisuus. Se tapahtui keväällä 1943. Sain yksiköstäni komennusluontoisen loman omaisten pyynnöstä, ja veljeni kanssa lähdettiin matkaan toivossa, että Hannulan haudan löydämme, kun kerran saman komppanian kersantti oli löydetty samoilta paikoilta vähän aikaisemmin.

Viipurin—Kotkan linja-auto vei meidät Vilajoen seuduille. Talvisodan taistelumaasto oli niin kartoitettuna sieluni silmien eteen, ettei tuottanut mitään vaikeuksia löytää Hannulan kaatumispaikkaa, vaikka tapahtumasta oli kulunut jo yli kolme vuotta.

Miten ihana rauha olikaan nyt tienoon yllä! Sodan äänet olivat kaukana. Ihmisiä oli nyt entisissä kodeissaan. Jsp-rakennus oli tuhkana. Metsänomistajat puhdistivat metsiään kranaattien pirstomista puista onnen kyynel silmissään. Olivathan he jälleen kotitansereillaan ja luonnossa oli kaunis kevät, joka lupasi uutta elämää. Mutta he eivät voineet aavistaa, että on lähdettävä toisen kerran.

Saavuimme paikkaan, missä Hannula veti viimeiset sauhunsa. Tuttuja paikkoja seuraten mentiin metsäisessä maastossa eteenpäin. Talven lunta näkyi vielä siellä ja täällä ikään kuin muistuttamassa, että hiihtäen tästä silloin hyökkäykseen mentiin. Yksi komppaniamme suksista löytyi, ja sitten se iso mänty. Poissa oli lipaslaukku sen juurelta, samoin sukseni. Hannulaa ja Pk:ta ei näkynyt. — Vieras oli kai kaiken vienyt, vienyt tuntemattomaan, äidille niin rakkaan pojan tomunkin. Haimme lähitienoot tarkkaan, mutta suuri tietämättömyys salasi meiltä kaiken, ettemme saaneet häntä kotikirkkomaan siunattuun multaan.

Takaisin palatessamme kuljimme "vastustajan" leposijojen ohi, jotka olivat samassa mäessä, kuin minun pk-asemani maaliskuun 9. päivänä. Sinne oli tuotu suomalaisnimisiä hautakiviä jostakin lähellä olevasta kirkkomaasta ja käytetty vieläpä porrasaskelminakin.

Maantieltä mäkeen noustaessa tuli mieleeni, että siinä taitaa olla Hannulan — ehkä omanikin — aseeseen kaatamaa satoa, ja että täten kuoleman salaperäinen hiljaisuus kaiken sovittaa.

Kaarlo Erho

Sotamies Pylväläinen

Sotamies Pylväläistä, joka ”vaikutti” jossakin Jäämeren rintamalla, eivät miellyttäneet tappelut eivätkä vartiovuorot. Vain muonanjakopaikka häntä kiinnosti, — ja nukkuminen. Hän oli taitavista taitavin järjestämään ”omat lomansa”, jopa niin taitava, että hän sen takia sai joukkueenjohtajaltaan anteeksi toilauksensa.

JOUKKUEESSAMME oli, eli ja vaikutti muuan persoonallisuus, jonka unhoon jääminen olisi suoranaisten rikos sotahistoriaamme (tai ainakin tällaisia muisteloita) kohtaan. Tämä mies oli sotamies Pylväläinen (tai oliko se nyt Pylvänäinen, en tarkkaan muista). Hän oli kotoisin jostakin Keski-Suomen seutuvalta, missä siviilimiehenä oli hoidellut paremmanpuoleista maataloa peltoineen, karjoineen ym. siihen kuuluvine tykötarpeineen. Yksikköömme hän oli tullut jonkun täydennysjoukon mukana, ilmeisesti jostakin koulutus- tai henkilötäydennyskeskuksesta.

Olipa hän ollut siviilissä mikä tahansa, täällä rintamammissa hän oli vain Pylväläinen, sotamies, kuten me toisetkin. Siihen titteliin se meidän yhtäläisyytemme sitten taisi loppuakin, sillä Pylväläinen erosi meistä toisista monessa suhteessa, toisista enempi, toisista vähempi, mutta eroa oli kuitenkin. Hänen sotaiset harrastuksensa tuntuivat rajoittuvan melkein vain syömiseen, juomiseen ja nukkumiseen, kun taas tappelua ja vartiossa olemista vastaan hän tunsi suoranaista vastenmielisyyttä. Muonanjakopaikalla hän oli takuulla aina ensimmäisenä, mutta silloin, kun hänen olisi pitänyt lähteä vartioon tai tilanne vaati muuten tarttumaan sota-touhuihin, hän katosi kuin kaste maasta. Olipa siinä tosiaan taistelulähetillä touhua ja juoksemista, kun joutui etsiskelemään sotamies Pylväläistä! Hän sai juosta kololta kololle ja kurkistella jokaisen kiven alle löytääkseen hänet, mutta tuo touhu osoitautui poikkeuksetta turhaksi: Pylväläinen oli ja pysyi teillä tietymättömillä hamaan siihen hetkeen saakka, kun seuraava muonanjakotilaisuus alkoi.

Tämä hänen ainainen pakoilemisensa ja poissaolonsa rupesi vähitellen kaivelemaan meitä toisia, koska me tietysti jouduimme suorittamaan hänenkin vartiovuoronsa. Aloimme oikein porukalla kovistella häntä uhkaillen jos jollakin toimenpiteellä, ellei

Tyytyväinen kuin Pylväläinen on tämän sotamies oloonsa

hän alkaisi täyttää velvollisuuksiaan muussakin kuin syömisessä. Joukkueenjohtajakin puuttui asiaan ja tiukkasi:

— Missä se sotamies Pylväläinen taas on piileskellyt, kun ei ole ollut vartiossa useampaan päivään?

— Johan minä sitä ihmettelin, kun nukuin tuolla omassa kolossani, että jotakin on nyt vinossa, kun ei tulla ollenkaan herättämään vartioon.

Pylväläinen puhui rauhallisesti, mutta se sai taistelulähetti Mannerin kiivastumaan.

— Missä hitossa se Sinun ”oma kolosi” oikein on? Manner tivasi uhkaavana, — että osaan seuraavalla kerralla tulla herättelemään.

— Tuollahan se vuoren rinteessä! Pylväläinen vastasi rauhallisesti ja viittasi kädellään melkein ympyrän muotoisesti. Otti siitä sitten selvän, sillä vuoren rinnettä oli vähän kaikkialla.

Mutta Mannerkin oli terhakkaa poikaa, eikä ihmekään, sillä hänhän oli porilainen ja porilaiset-hän ovat tunnetusti itsepäistä ainesta. Hän ei antanutkaan tällä erää periksi, vaan tiukkasi edelleen:

— Jaha, jaha! Vai vuorenrinteessä. No, mennään-pä sitten yksissä tuumin katsomaan sitä Sinun ”omaa koloasi”, että osaan seuraavalla kerralla tulla oikeaan paikkaan heti. — Lievää törkeämpää väkivaltaa käyttäen hän alkoi raahata Pylväläistä mukaansa, eikä siinä Pylväläisen auttanut muu kuin taipua, vaikka hän vastustelikin. Ja lopulta löytyikin sellainen ”bungalovi”, minkä pohjalla olivat Pylväläisen varusteet.

— No, hyvä on! Manner virkkoi. — Kyllä nyt tiedän, mistä tulen etsimään Sinua seuraavaan vartion vaihtoon.

Pylväläinen hymyili omaa, mitäänsanomaton hymyään ja tiiraili lakkinsa lipan alta paikalta poistuvaa Manneria. Manner ei vielä tuntenut kyllin hyvin sotamies Pylväläistä.

Seuraava vartionvaihto oli keskiyöllä. Manner meni toivorikkaana sotamies Pylväläisen "bungaloville", mutta havaitsi oitis, että tämä paljon puhuttu "oma kolo" oli tyhjä kuin Pinomäen saapas. Sotamies Pylväläinen oli kadonnut kuin tina tuhaan, olipa tämä jollakin ihmeen keinolla saanut kuljetettua reppunsa ym. varusteensakin mukanaan uuteen tuntemattomaan olinpaikkaansa.

— Kun seuraavassa muonanjakotilaisuudessa Pylväläiseltä tiedusteltiin, minne ihmeeseen hän oli kadonnut "omasta kolostaan", selitti Pylväläinen rauhallisesti ilmein:

— Se on nyt sillä viisiin, että kun sen entisen kolon pohjalle alkoi tulla vettä niin kovasti, minun piti etsiä itselleni uusi majapaikka. Se on nyt tuolla vähän etäämpänä.

Nyt alkoi joukkueenjohtaja, vänrikki Ylinen oikein todenteolla kovistella Pylväläistä. Aikansa puhuttuaan hän lopetti:

— Jos ei sotamies Pylväläinen nyt ensi kerralla mene kunnolla vartioon, vaan pakoilee edelleenkin, minä ilmoitan asiasta komppanianpäällikölle ja olen varma, että Pylväläinen joutuu siitä sota-oikeuteen.

Pylväläinen oli totista poikaa, ja yritti mutista jotakin, että eihän hän pakoile ja niin edelleen. Viimein joku pojista keksi, että koska Pylväläinen on nyt paikalla, ja hänellä on rästissä useita vartiovuoroja, niin pannaan Pylväläinen menemään vartioon heti, jahka on ensin syönyt ja juonut saikkansa. Päätettiin, että Pylväläinen syö ja juo ja menee välittömästi sen jälkeen vapauttamaan korpraali Katunpään vartiosta, sillä Katunpää oli ollut yhteen menoon useita tunteja kalliolla.

Mutta: me päätimme — Pylväläinen sääti. Kun hän sai tilaisuuden syöntiin, tiesi hän voittaneensa aikaa kylliksi. Ja niin kävi, että kun aika tuli, oli Pylväläinen kadonnut. Tämä olikin sitten Pylväläisen viimeinen katoaminen joukkueemme "Harakan pesä"-vuoron aikana, sillä emme nähneet häntä sen jälkeen edes muonanjakotilaisuudessa.

Myöhemmin, kun joukkueemme oli siirretty rauhallisemmalle lohkolle, saimme tietää Pylväläisen saapastelleen kolmen kilometrin päässä olevaan

Jsp:hen, vältettyään sitä ennen meidän silmämme sikäli, että oli päässyt pujahtamaan joukostamme. Jsp:ssä hän oli vedettänyt terveeltä näyttävän hampaan suustaan, valiteltuaan sitä pakottavan vallan tavattomasti. Tämän operaation jälkeen hän oli rauhallisesti asettautunut asumaan johonkin kivenkoloon lähellä Jsp:tä. Pylväläinen oli elätellyt itseään hevoshiehiltä ja muilta siellä päin liikkuvilta kerjämillään muonanrippeillä.

Tämän kuultuaan lähti lähetti Manner oitis tavoittamaan Pylväläistä. Häntä tietysti korpesi se, että mies oli vetänyt häntä nenästä jo useamman kerran. Kaikkien suureksi ihmeeksi Manner toi kuin toikin Pylväläisen takaisin joukkueeseen.

Odotimme tietysti jännittyneinä, mitä tuleman piti, mutta Pylväläinen selitti rauhalliseen tapaansa:

— Minulle tuli silloin illalla niin hitonmoinen hammastauti, että piti väen väkisin lähteä Jsp:hen vedettämään pakottava hammas pois. Sen jälkeen jäin vähäksi aikaa sinne lähelle, että jospa se hammastauti vaikka uusiintuisi.

Emme mahtaneet asialle mitään, vänrikkikin antoi armon käydä oikeudesta eikä ilmoittanut Pylväläisen toilauksista mitään komppanianpäällikölle. Otimme koko jutun huumorin kannalta, sillä olihan meillä ollut monta hauskaa hetkeä poristessamme Pylväläisestä. Tätä hauskuutta riittikin, varsinkin sen jälkeen, kun saimme kuulla totuuden, että Pylväläinen oli tosiaankin kiskottanut terve hampaan leuastaan vain sen tähden, että säilyi vartiovuoroon menosta.

— — —

J.K. Jos tämä osuu silmiisi, veli Pylväläinen, niin älä välitä, vaikka edesottamuksesi tulivatkin näin julki. Lohdutukseksi voin sanoa, että porukassamme oli pari muutakin pinnaria, joiden halut vartioon ja käsipommien paukuttelemiseen olivat melkein samaa kaliiperia. Hekin osasivat taidon kadota aina silloin, kun piti mennä vartioon kalliolle tai muihin sotaisiin touhuihin, mutta heidän taitavuutensa ei ollut niin ansiokasta, että niistä kannataisi ruveta juttua rustaamaan.

**Raha-
asioissa**

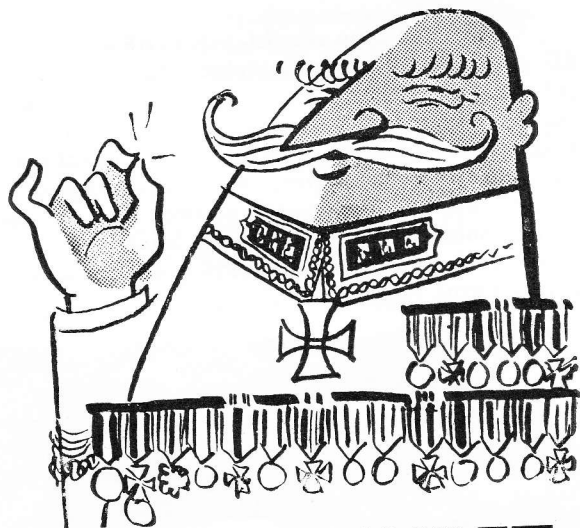
**varmuus on
tärkein**

**Tallettakaa Tekin
rahanne
Kansallispankkiin.**

829

KANSALLIS-OSAKE-PANKKI

-koko kansan pankki-

**KAIKKI SUURET
SOTURIT**

kaikkina aikoina ovat olleet
juustojen ystäviä. Eikä ihme,
sillä parhaat herkut ovat
aina olleet juuri juustoja!

VALIO

TAISTELEVA KANTTORI

Asemasodan aikana oli Ohdan lohkolla Kannak-
sella saatu valmiiksi I/JR 7:n ampumarata. Patal-
joonan komentaja, majuri Eino Kuvaja saapuu juh-
lallisiin avajaisiin ja näkee ampumapaikalla 4.K:n
korpraali U. Laineen, yllään vanha m/22 asetakki,
jonka mustiin olkalappuihin on maalattu kirjaimet
TK. Syntyy seuraava sananvaihto:

Kuvaja: — Mihinkäs joukko-osastoon korpraali
kuuluu?

Laine (siviilissä kanttori): — Taisteleviin Kant-
toreihin, herra majuri.

AINOALAATUINEN TAPAU

— Ainoa tapaus maailmassa, kun takapirulta
p—se aukes, sanoivat 4.K:n korttimiehet Ohdan
keskilohkon urheilukentän laidassa, kun harhaluoti
pyyhkäisi erään pelaajan takana kyykistelevän mie-
hen housuntakamuksen halki.

**KÄYTTÄKÄÄ
SOTAINVALIDIEN VELJESLIITON
KUKKASRAHASTOA**

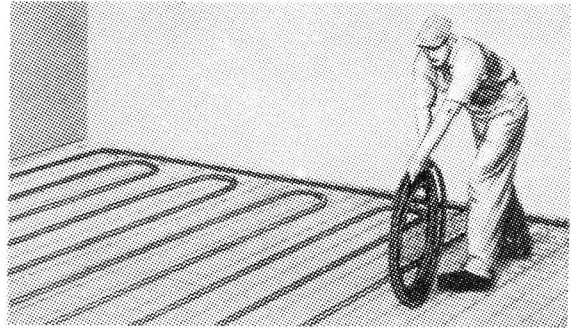
”Vapaustaistelujen teillä”

ÄSKETTÄIN on ilmestynyt julkisuuteen yllämainitun nimisenä eversti Eero Kuussaaren historiateos, jossa ensimmäistä kertaa luodaan yhtenäinen, tiivistetty kuvaus heimokansojemme vapaustaisteluista eli ns. heimosodista rajojemme takaisilla alueilla vuosina 1918—22 (kustantajana Loviisan Uusi Kirjapaino). Teoksessa luodaan katsaus tsarivallan aikaiseen sortopolitiikkaan Suomen heimoja kohtaan, vallankumouksen ja ennen kaikkea Leninin julistaman itsemääräämisoikeuden ja kansallisvaltioiden aatteen vaikutukseen heimokansoihimme, voimakkaaseen herätykseen vapauspyrkimyksineen kautta koko heimoalueen sekä Suomen viralliseen Suur-Suomi politiikkaan. Teoksen sisällön pääkohteena ovat heimoalueilla käydyt monivaiheiset kansannousut vapaustaisteluineen ja sotatoimineen.

Kuussaaren kirjasta ovat useat arvostelijat antaneet myönteisiä lausuntoja. Hels. Sanomissa lausuu Pauli Marttina, että ”olemme vihdoinkin saaneet yhtenäisen kokonaiskuvauksen tästä merkittävästä vaiheesta maamme itsenäistymisen historiassa.” Uudessa Suomessa kirjoittaa R. S., että ”teos on mielenkiintoisinta luettavaa kaikille niille, joilla vapauden ja isänmaallisuuden aatteet ovat kalliit. Kaikessa kiihkottomassa sanonnassaankin se on sykähdyttävää lukemista.” Parolessa suosittelee rovasti Hannes Anttila teosta jokaisen nuoren luettavaksi. Nykyistä Suomen nuorisoa varmaan kiinnostaaakin tällainen kirja, jossa luodaan puolivuosadan takaa monia voimakkaita väläyksiä isänsä nuoruuden ajan aatteisiin, rientoihin ja miehekkäisiin tekoihin.

Soturi

Vesi- ja lämpöjohdot KUPARISTA

Kupariputki ei ruostu

Oikein asennettuna kupariputkistoa ei tarvitse koskaan uusia — ei edes korjata.

Asennus on huokea

Kapillaariliitokset ovat nopeat ja varmat. Lämpimältä pienä kupariputkia saatavana myös kiepeillä, jolloin liitoksia tarvitaan vähän.

Kuparista ”ikuiset” putkistot.

Outokumpu Oy

Kuparitalo, Töölönkatu 4,
Helsinki, Puh. 44 05 11.

L. RUOHOLA
TAMPERE

Hedelmä-, herku- ja siirtomaatavarakauppa

SILMÄLASIEN ERIKOISLIIKE
SAVON SILMÄLASI

MIKKELI OSUUSKASSAN liiketalo Puh. 27 85

5152

OULU
JALANDERCO

Suomen laivanselvittäjä-
ja laiva-
meklari-
liiton
jäsen

Antrasiittia — koksia — kivihiltä

Suomen hiilikauppiait-
ten yhdistyksen jäsen

LAIVANSSELVITYS-, HUOLINTA- JA AHTAUSLIIKE

Kaksinkertainen nautinto:

SAUNA JA SAUNALENKKI

Karjakunnan saunalenkki uudessa paistopussissa kaksinkertaistaa saunailan nautinnon. Alumiini-paperista valmistetussa paistopussissa makkara kypsyy tasaisesti ja kiuaskiviä tahraamatta makunsa huippuun!

Arkena ja lauantaina aina maistuu Karjakunnan saunalenkki

Karjakunta

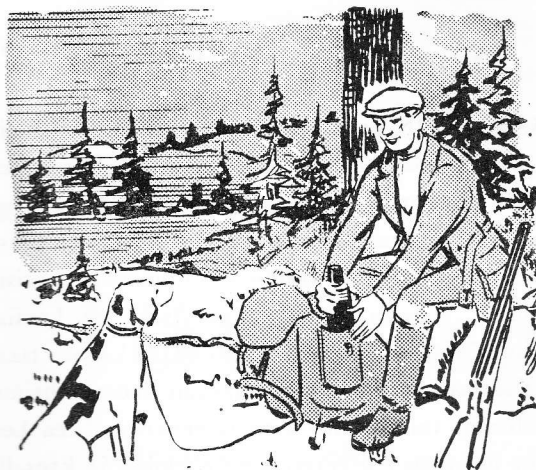
Käyttäkää

SORSAKOSKEN RUOSTUMATTOMIA

- ruokailuvälineitä
- keittiöveitsiä
- painekeittimiä
- mitta-astioita
- COLOMBO-kahvipannuja
- CASABLANCA-kasareita
- pesupöydänpäällisiä

Saatavana taloustarvike-, rauta- ja osuuskaupoista

HACKMAN & CO
SORSAKOSKEN TEHDAS

Eräretken kohokohta

kun eväsreppu avataan ja Airamien termos-pullo otetaan esille. Siinä nim. kahvi tai muu juoma säilyy yli + 50 asteisena kokonaisen vuorokauden. Yhtä tehokkaasti myös kylmät juotavat säilyttävät siinä raikkautensa. Ottakaa siis ulkoilemaan lähtiessänne mukaan myös AIRAM-termospullo.

Saatavana 1/4, 1/2, 3/4 ja 1 litran vetoisena — myös laajasuisena keittoja varten.

Oy AIRAM Ab

KUUMA KUUMANA — KYLMÄ KYLMÄNÄ

TÄMÄN NUMERON KIRJOITUKSET

Yrjö Helkiö

"KENTTÄAMMUNTA" VIITAVAARALLA Sivu 273

Herkko Pesonen

KUN PANSARINYRKIT RATKAISIVAT RUOKOKOSKELLA „ 280

Jorma Karhunen

AMMUIN "HAASKALTA" HURRICANEN „ 284

Aarne Hirvonen

KUN SEKUNNIT OLIVAT PITKIÄ „ 288

Aatos Pärnänen

VOITIMME ENSIMMÄISEN OTTELUMME „ 291

B. Laurila

"JERMU" AUNUKSEN VALTAUSRETKEL- LÄ „ 294

Otto Järvensivu

VIIMEISET SAUHUT „ 297

Kaarlo Erho

SOTAMIES PYLVÄLÄINEN „ 300

"VAPAUSTAISTELUJEN TEILLÄ" „ 303

JOUTSENO
HACKMAN & CO
SARAMERI EERIK
0546/078 KT

OMIN VOIMIN YHTEISTOIMIN

Jokaisen elinvoimaisen kansan pyrkimyksenä on ollut ja on oleva yksilön hyvinvoinnin kohottaminen. Tähän päämäärään voidaan pyrkiä kahdella tavoin: joko kansalaisten vapaaehtoisuuteen ja omavastuisuuteen perustuvaa tahi valtiojohtoisuuteen nojautuvaa tietä.

SOK-laisen osuuskauppaliikkeen puolimiljoonainen jäsenkunta tukee nykyistä yhteiskuntajärjestystä ja pitää välttämättömänä sen ja yksityiseen omistusoikeuteen pohjautuvan talousmuodon säilyttämistä. Siksi se on valinnut vapaaehtoisuuden tien.

Kilpailuun perustuvassa talousjärjestelmässä — jollainen on meidän maassamme — on eräänä keskeisenä tekijänä pääoma. Osuustoiminta liittyy yhteen pienet, hajallaan olevat pääomat. Näin se pystyy luomaan tarkoituksenmukaisen välikappaleen, osuustoiminnallisen yrityksen. Sen avulla voidaan tehokkaasti tyydyttää yksilön tarpeita ja tukea hänen pyrkimyksiään kohti korkeampaa elintasoa.

Osuustoiminnallisissa yhteisöissä on kuitenkin ratkaisevassa asemassa ihminen, yksilö, jäsen. Puolueettomuutta noudattaessaan on SOK-lainen osuuskauppajärjestö jatkuvasti pitänyt ovensa avoinna kaikille niille kansalaisille, jotka haluavat säilyttää nykyisen yhteiskuntajärjestyksen ja olla vapaaehtoisen yhteistoiminnan avulla rakentamassa tietä hyvinvointiin. Jäsenten tehtävänä on kansanvaltaista hallintoa toteuttaen ja oman vastuunsa tuntien aktiivisesti vaikuttaa työn onnistumiseen. Täten myös eri etupiireihin kuuluvat kansalaisryhmät joutuvat käytännölliseen ja rakentavaan yhteistyöhön keskenään. Näin särmit hioutuvat ja edellytykset koko kansan eheytymiseen paranevat.

Tarkoituksensa toteuttamiseen järjestö pyrkii ensisijaisesti käytännöllistä tietä. Se on ottanut huolehtia- seen tiettyjen palvelutehtävien suorittamisesta. Sitä varten se hankkii, valmistaa ja toimittaa jakeluun niitä hyödykkeitä, joita jäsenet taloutensa pidossa ja elinkeinonsa harjoittamisessa tarvitsevat. Samalla se markkinoi jäsen-

ensä erilaisia tuotteita. Nämä palvelukset se pyrkii — kansantalouden kaupalle antaman tehtävän mukaisesti — hoitamaan mahdollisimman pienin kustannuksin. Siinä mielessä järjestössä on noudatettava tarkoituksenmukaisia, osuustoiminnallisia toimintaperiaatteita ja jatkuvasti pyrittävä kustannuksia säästävään, joustavaan organisaatioon.

Hyvinvointia ei kuitenkaan voida kohottaa yksinomaan kulutusta lisäämällä. Kehittyneen ja vastuuntuntoisen yksilön ja kansan on toiminnassaan noudatettava myös tulevaisuuden tarpeet huomioon ottavaa taloudellisuuden periaatetta. Taloudellisen ajattelun juurruttaminen Suomen kansaan on siten järjestömmme tärkeitä tehtäviä. Tämä on tärkeätä nimenomaan siksi, että kaikkien sivistyspyrkimysten perusta ja ponnahduslauta on laadultaan taloudellinen.

Tehäviään suorittaessaan järjestömmme on osoittauttava suurten päämääriensä arvoiseksi. On jatkuvasti huolehdittava siitä, että se omalla toiminnallaan aina tuo tervehdyttävän panoksensa koko maan talouselämään. Voidakseen näin toimia sen on vaadittava itseltään — siis jäseniltään, luottamus- ja toimihenkilöiltään — korkeata kansalaiskuntoa ja lujaa siveellistä ryhtiä. Tämä on myös takeena siitä, että osuustoiminnan ulkopuolellakin olevat piirit suhtautuvat siihen arvonannolla ja tunnustavat sen merkityksen.

Sodanjälkeisissä poikkeuksellisissa olosuhteissa oli valtiovalan monin tavoin puuttuttava talouselämän kulkuun. Huolimatta olojen vakiintumisesta valtiojohtoinen suuntaus edelleen jatkuu. Siinä osuuskauppaväki näkee kansallemme kohdalokkaan ja sen luonteelle täysin vieraan sosialisoinnin siemenen. SOK-laisen osuuskauppaliikkeen on omalla toiminnallaan pystyttävä osoittamaan, että eri kansalaispiirien keskinäinen, vapaaehtoinen ja omatoiminen yhteistyö vie parempiin tuloksiin kuin liian pitkälle ulotettu valtion holhous. Väestörakenteen jatkuva muuttuminen ja luopuminen omavaraistaloudesta saattavat kaupankäynnin yhä tärkeämpään asemaan. Samalla eri väestöpiirien tavoitteet kaupallisella alalla yhdensuuntaistuvat ja niille tarjoutuu lisääntyviä mahdollisuuksia tulokselliseen yhteistoimintaan SOK-laisen osuuskauppajärjestön piirissä.